

İLİM ÖĞRENMENİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER

Şeyh Abdusselâm b. Berces

HOCALARIN VE TALEBELERİN UYMASI GEREKEN EDEPLER

Şeyh Abdurrahman b. Nâsır es-Sa'dî

İLİM TALEBELERİNİN YOLUNU AYDINLATAN İKİ RİSALE

{عوانق الطلب }

İLİM ÖĞRENMENİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER

Şeyh Abdusselâm b.Berces b.Nâsır Âl-i Abdilkerîm

{من آداب المعلمين والمتعلمين }

**HOCALARIN VE TALEBELERİN UYMASI
GEREKEN EDEPLER**

Şeyh Abdurrahman b. Nâsır es-Sa'di

**İLİM TALEBELERİNİN YOLUNU
AYDINLATAN İKİ RİSALE**

Mütercim:
Üsame GÜNEŞ

Editör:
Abdulganiy MERT

Zilhicce 1441

© *Vahiyescidi.com*

{ عوائق الطلب }

İLİM ÖĞRENMENİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER

Şeyh Abdusselâm b.Berces b.Nâsır Âl-i Abdilkerîm

Giriş

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla...

Hamd, Allah'adır. Salât ve selâm da; kendisinden sonra peygamber gelmeyecek olana olsun... **Bundan sonra:**

Bu kısa kelimeler, daha öncesinde "El-Mucâhid" dergisinde bazı kısımlarını yayınlamış olduğum, ilim talebesinin faydalı ilim öğrenme yolculuğunda kendisine engel teşkil edenlerin şerh edilip, açıklanmasını içermektedir.

Bunları yazmamızdaki neden, ilmi direnişimizin selefi salih (Allah onlardan razı olsun) temellerini attığı sabit asıllarına ondan olmayanların girmesine bir kaygımızın/endişemizin bizde oluşması ve mübarek direnişin gençlerinin, şer'i ilimlere nail olabilmeleri için ellerinden tutup en faziletli yola götürmektir.

"Engeller" şeklinde bunu hazırladım ki, uzak durulmasına daha uygun olsun ve onlardan sakındırmada da daha etkili olsun. Ki; bunlardan sakınılmasına irşat vardır ve onlardan kurtulmaya yardımcı olmaktadır.

Bu engellerle ilgili olarak; Selefi Salih'ten çokça nakillerde bulundum ki, böylece okuyucu kimse onlara bağlansın ve onların hayat tarzından kendine bir menhec edinsin. Şüphe yok ki onlar, en doğru yolu bulmuş ve en takvalı kimselerdir.

Allah Teâlâ, İbn Mücahid El-Mukri'ye rahmet etsin bir adam kendisine şöyle demişti:

“Neden kendin için bir yol edinmiyorsun?” O da şöyle cevap vermişti:

“Bizler, imamlarımızın üzerinde bulunduğu (yolu) korumada nefislerimizi hazırlamamız, kendimiz için yeni bir yol seçmemizden daha gereklidir.”

Ve bu çalışmayı, Allâme Şeyh Abdurrahman b. Nâsır Es-Sa'di (rahimehullah)'ın yazmış olduğu faydalı sayfalarla sonlandırdım. Bu sayfalarda, öğretmenler ve öğrencilerin riayet etmesi gereken edeplerle ilgili faydalı bilgiler vardır. Bunları, bu kısa kitaba koymakla faydanın tamamlanmasını ve yararın yayılmasını kastettim.

Doğru yola muvaffak kılan ve hidayet eden Allah Teâlâ'dır. Allah'ın salât ve selâmı Peygamberimiz Muhammed'e, ehline ve sahabelerinin tamamına olsun..!

Yazan: Abdusselâm b.Berces b.Nâsır âl –Abdülkerim

1412/Receb/25

BİRİNCİ ENGEL:

İLMİ, ALLAH RIZASI İÇİN ÖĞRENMEMEK

Müminlerin Emiri Ömer b. el-Hattâb (Radiyahallahu anh) den rivayet edilmiştir ki, o şöyle demiştir:

Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken işittim: “Ameller niyetlere göredir. Her kişi için ancak niyet ettiği vardır. Kimin hicreti Allah ve Rasulüne ise, o kimsenin hicreti Allah ve Rasulünedir. Kimin hicreti de, elde edeceği bir dünyalığa ya da evleneceği bir kadına ise; o kimsenin hicreti de, kendisine hicret ettiği şeydir.” (Buhari-Muslim)

İbn Mes'ud (Radiyahallahu anh)'ın şöyle dediği rivayet olunmuştur: “Şayet ilim ehli, ilmi korurlar ve ehlinin yanına koyarlarsa bununla kendi zamanlarındaki kişilere önderlik ederler. Fakat onlar ilmi, dünya ehli kimseler için harcadılar ki böylece onların dünyalarından nasıplensinler. Bu dünya ehli ise onlara ihanet ederek onları küçük düşürdüler. Ben, Peygamberiniz (Sallallahu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken işittim:

“Kim bütün tasa ve kederlerini tek bir tasa ve keder - ahiret tasa ve kederi - yaparsa; dünya dertleri için Allah ona yeter. Kimin de dünya halleriyle ilgili dertleri –kederleri

dallanır budaklanırsa, Allah Teâlâ o kimsenin dünya vadilerinden hangisinde helak olduğunu umursamaz.” (İbn Mâce, Sünen(1/95), Hakim, Müstedrek’te İbn Ömer’den bir benzerini rivayet etti (2/443) ve dedi ki: “bu hadisin isnadı sahihtir. Zehebi de buna muvafakat etti)

İlim talebesinin ilgilenmekte öncelik vermesi gereken, niyetini tedavi etmesi, sahihleştirilmesi, onun ıslahını üstlenmesi ve onu bozulmaktan korumasıdır.

Bu, ilmin fazilet kazanması onun ancak Allah’ın vechine halis olmasından dolayıdır. İlim, Allah’tan gayrısı için talep edilirse; onda hiçbir fazilet yoktur aksine o, fitnedir, vebaldir ve kötü sona neden olur.

Bilinmektedir ki, amellerin kabul edilmesi, onların ihlas üzere, düzgün olmasına bağlıdır. Allah Teâlâ’nın buyurduğu gibi:

“Halbuki onlar; Allah’ı birleyerek’ (O’na) kulluk etmek, bu dini yalnızca Allah’a has kılmak, namazı dosdoğru kılmak ve zekatı vermekten başka bir şey ile emredilmediler. İşte bu da en doğru /sağlam dindir.” (Beyyine: 5)

Talebe, ilim ile dünya metanı elde etmeye niyetlenirse, Rabbine isyan etmiş, kendini (boşuna) yormuş olur, günah yüklenir ve dünyadan da kendisine yazılıandan başkası ona nasip olmaz.

Hasan el-Basri (Rahimehullah) şöyle demiştir: “Kim, ahiret (sevabı) için ilim talep ederse, ona kavuşur. Kim de ilmi, dünya için öğrenirse o da, onun nasibi olur.”

Zühri (Rahimehullah) dedi ki: “İşte bu, onun dünyadan nasibidir.” (Hatib Bağdadi “İktidaul-ilmi vel-amel” s.66’da tahriç etti. Bknz.: Dârimi 1/80)

Bütün bunlardan daha etkili olanı ise, Ebu Hureyre (Radiyahallahu anh)’in rivayet ettiği, Nebi (Sallallahu aleyhi ve sellem)’in şu hadisidir:

“Kim, kendisiyle Allah’ın rızası talep edilen bir ilmi, ancak onunla dünya metaı elde etmek için öğrenirse; kıyamet gününde cennetin kokusunu dahi bulamaz.” (İmam Ahmed, Müsned 2/338, Ebu Davud, Sunen 4/71, İbn Mace, Sünen 1/92-93, Hakim sahihledi 1/85 Zehebi’de buna muvafakat etti)

İmam Ata (rahimehullah), Allah rızası haricinde ilim öğrenen kimse hakkında şöyle dedi:

“Sıfatları böyle olan kimseye öğrettiği ilimle Allah Teâlâ, bu ilmi onun aleyhine hüccet kılmak ve ahirette ona azap etmek istemiştir. Şehirdekinin ve çöldekinin onun bu ilmiyle istifade etmesi seni sakın aldatmasın. Çünkü bir haber de şöyle buyrulmuştur:

“Allah Teâlâ, günahkâr bir kimse ile dahi olsa, bu dini destekler.” Dünya da kazanç elde etmek ve orada yükselmek için ilim öğrenen kimsenin misali, hayvan pisliğini yakuttan

yapılmış bir kaşıkla tutan kimsenin hali gibidir. Kendisinin araç edinildiği şey; ne kadar güzeldir! Ve bu vesileyle kendisine ulaşılan şey ise; ne kadar iğrençtir!”

Sehnumun (Rahimehullah) şöyle demiştir: “İbnu’l-Kâsım (Rahimehullah) bize hep şöyle derdi: “Allah’tan korkun! Şüphe yok ki, bu ilim az dahi olsa (hakikatte) takva ile birlikte çoktur ve bu ilim çok dahi olsa (hakikatte) takva olmadıkça azdır.”

Yusuf b. el-Huseyn şöyle demiştir: “Zunnun el-Mısri’yi şöyle derken işittim: “Âlimler şu üç şeyi nasihat ederler ve birbirlerine yazarlardı:

Kim, gizli halini ıslah ederse, güzelleştirirse; Allah Teâlâ da onun aleni/açık halini güzelleştirir.

Kim, Allah ile kendi arasındaki ıslah ederse/düzeltilirse; Allah Teâlâ’da o kimsenin insanlar ile arasını düzeltir.

Kim, ahirete tealluk eden hallerini ıslah ederse; Allah Teâlâ’da onun dünyaya tealluk eden durumlarını ıslah eder.” (Es-Siyer 19/141)

İbnu’l-Mubârek (Rahimehullah) dedi ki: “İlmin başı; niyettir sonra, dinlemektir sonra, anlamaktır sonra, ezberlemektir sonra, amel etmektir, sonra da bu ilmi yaymaktır.” (Câmiu Beyânîl İlmi ve Fadluhu 1/118)

Burada söylemeden geçemeyeceğimiz çok önemli bir mesele var ki, o da şudur; Selef’ten bir cemaat şöyle dediler:

“Biz dünya için ilim talep ediyorduk bu ilim bizi ahirete çekti”, “Biz bu ilmi talep etmeye başladığımızda niyetimiz yoktu, daha sonra niyet geldi.”, “Kim, Allah rızası dışında ilim öğrenirse, bu ilim bunu kabul etmez ve onu Allah’a (onun rızasına) doğru götürür.” (Beyânîl İlmi ve Fadluhu 2/22-23) Ve benzeri sözleri...

İmam Zehebi (Rahimehullah), sefin bu ve benzeri sözlerini gayet açık ve faydalı bir şekilde izah etmiştir. Ma’mer b. Râşid’den: “Şöyle denilirdi; Adam ilmi, Allah rızası dışında başka bir gaye ile talep ederdi de, bu ilim –ta ki Allah rızası için oluncaya dek- bunu kabul etmezdi” sözünün şerhi sadedinde şöyle demiştir:

Evet, ilk olarak bu ilmi talep etmesindeki faktör; ilmi sevmesi, cehaleti izale etmek istemesi, vazifeler sevgisi ve benzeri nedenlerdi. Bu kendisinde, ihlasın ve sadık niyetin olmadığı ilimdi. Ancak ilmi öğrenince, nefsini hesaba çekti ve bu sadık olmayan niyetin vebalinden korktu ve böylece ona salih niyetin tamamı ya da bazısı geldi. Olabilir ki, bozuk olan niyetten tevbe edebilir ve pişman olabilir. Bunun alâmeti ise şudur: Kendisinin çoklukla böbürlenmesi, kibri olmaz. Kendisinde şöyle ve böyle ilim olduğunu iddia etmez, başkalarına yukardan bakmaz ve nefsini daima küçük görerek tevazu sahibi olur.

Bazı kıssacıların anlattığı şu olay da bu kabildendir; bir adam, güzellik ve makam sahibi bir kızı nişanlamak istemiş

fakat kız, adamın fakir ve asâletinin az olması sebebiyle bunu reddetmiş. Adam da, bu kızını acaba mal ile mi yoksa asâlet ile mi elde edeyim diye düşünmeye başlamış ve asâlet ile elde etmeyi tercih etmiş. Akabinde bu niyetle ilim öğrenmeye başlamış niyetinde yüksek bir mevkiye ulaşmış. Bunu duyan kız ise, kendi nefsinin arz ettiğini (yani evlenmek istediğini) bildirmek için, bu adama bir elçi göndermiş. Adamın ise cevabı şu şekilde olmuş:

“İlme hiçbir şeyi tercih etmem!”

Bunun sebebi, ilmin, bu adamı niyetini tashih etmesine ve salih amellere irşat etmesidir. Ve böylece, Allah Teâlâ'nın zikrettiği şu kapsama girmiştir;

“Kulları içinde, Allah'tan ancak alimler korkar...” (Fâtır: 28)

Kendisine kavuşmak için ilim öğrendiği kadını, terk etmiştir ki bununla, niyetinin düzgün olduğunu ve amacında selamette olduğunu bildirsın.

Ben de bu manaya işaret eden bazı beyitler söylemişimdir. İşte onlardan bazıları:

“Esir olan; şikayetini size (alimlere) arz ediyor

Sizden kerem ve fedakârlık rica ediyor

Tebessümlerinizi ellerini bağlıyor

Çenelerine değin...

Sizin sevginize gömülüp kalıyor

Evde oturan kimse gibi, (size olan özleminden) uzaklığa dayanamıyor

Size olan özlem ve hicran ona eziyet veriyor

Ve bu yorgunluk onun kalbini kan ağlatıyor!

Gönüle onlar hakkında (alimler) güzel bahçelerde sor

O bahçeler ki (ilim bahçeleri), götürür kulu göğün katmanlarına!

Alçak olanı yükseltir yukarılara!

Çıplak olana giydirir yücelik elbiselerini!

Ve yiğit kimseye, anılacak bir hatıra bina eder

Ve var oldukça bu alem, onu canlı tutuyor!

Bu bahçeler ki, ilimle güzelleşti

Ve güzelliği, en güzel ceylanların güzelliğini geçti!

Bir gün aşıklar oraya girerlerse eğer,

Kadınlara duydukları aşkı unuttur giderler!

Daha önceleri prangalar ile bağlanmışlardı

Kuvvetli zekasından dolayı prangaları çözmek zordur...

Alimler eğer görünürlerse orada;

Şerefli ışıktan aydınlatırlar bu kainatı da ...

Bu alimler ki, ilimle gıdalandılar,

Uyku ve hayal hallerinde bile ilme bağlı, kanlarında bile ilim vardır!

Bu alimler ki, ilimde onların öncülük etmesi ve üstün yerleri vardır

Gizli bir şekilde (tevazulu) gayretli ciddi çalışmaları vardır

Bu bahçelere ki girerse, ilmin tâlipleri;

Parlaklık ve güzellikten misk kokusu ile donatırlar!

O bahçelere doğru gayretli koştuklarını görürsün!

Kerem ve fedakârlığa nail olma ümidiyle..”

Ey İlim talebesi! Niyetine şirk bulaştırmaktan sakınman gerekir. Çünkü bir kudsi hadis de şöyle buyrulmuştur:

“Ben ortak koşanların şirkinden en mustağni olanıyım. Kim bir amel işler de, o amelde başkasını bana ortak koşarsa; onu şirk koştuğuyla baş başa bırakırım.” (Muslim, Ebu Hureyre radiyallahu anh’den; Rasulullah-Sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki... 4/2289)

Arif kimseler ittifak etmişlerdir ki, bir kulun helakinin kökleşmesi; Allah Teâla’nın o insanı nefsi ile başbaşa bırakmasıyla olur. O vakit, şeytanlar o kimseyi kaparlar, yollar çeşitlenir ve ateş ona daha layık olur!

Hammad b. Seleme (Rahimehullah) dedi ki: “Kim, hadisi Allah rızası dışında başka bir sebepten dolayı talep ederse, onunla tuzağa düşürülür.” (İbn Abdilberr, el-Câmi 1/199)

Niyetin düzgün olması; onun üzerine tayin edildiği en büyük (sebeup) ile alakalıdır. Ebu Abdillah Er-Ruzbâri (Rahimehullah)‘ın dediği gibi, O şöyle demişti:

“İlim amele bağlıdır. Amel de; ihlas’a bağlıdır. Allah için olan saf/katıksız, ihlaslı niyet ise; Allah azze ve celle hakkında (sahih) bir anlayış doğurur.” (Hatib, el-İktida’ s.32)

Dârimi’nin Sünen’inde (1/71) İbrahim En-Nehai (Rahimehullah)‘ın şöyle dediği nakledilir: “Kim, sırf Allah rızası için bir ilmi talep ederse, Allah o ilimden ona yeteni verir.”

Önemli bir hatırlatma:

Bazı kimseler, teallüm etmeden (yani, bir hocadan veya kitaplardan ilmi talep etmeden) sadece amel etmenin ilmi getireceğini iddia etmişler ve Allah Teâla’nın: “Allah’tan sakının. Allah size öğretiyor. Allah her şeyi hakkıyla bilendir.” (Bakara: 282) kavli ile de delil getirmeye çalışmışlardır.

Menâr Tefsir’inde, şeyhinden naklederek (3/128) şöyle denilmektedir: “Kendilerini tasavvufa/tarikata nispet eden bazı kimselerin dillerinde şu iki cümlenin “Allah’tan sakının.

Allah size öğretiyor...” manasının; “takvanın ilme sebep olduğu” manasına geldiği yaygınlaşmıştır ve bu asıl üzerine tarikatlarının yolunu bina ederek; yaptıkları bazı hareketlerin, vird ve hizip okumaların kendilerine ilahi ilimleri hiçbir teallüm(öğrenme) olmadan meyve olarak vereceğine inanmışlardır.

Ayetten delil getirmelerinin batıl olduğunu iki vecihten söyleyebiliriz:

Birincisi: Ünlü Dilbilimci Sibeyevh buna razı olmaz- ki razı olmamasında da haklılık payı vardır- çünkü “Allah size öğretiyor” kısmının “Allah’tan sakının” kısmına atfedilmesi; ilkinin ikincisinin bir karşılığı olduğuna, onun üzerine terettüp etmesine zıttır. Malumdur ki; atfetmek, mugâyeret (farklılık) gerektirir.

İkincisi: Neticenin sebep olması, dalların asıl olması, sonucun önerme olması manasına gelen bu sözleri; (aklen batıl bir sözdür) Şöyle ki; aklen bilinen bir husustur ki, takvayı meyve olarak veren ilmin kendisidir. İlimsiz takva diye bir şey söz konusu olamaz. Kendisine üzerine bina edilen asıl ve karar vermede ölçüt olan; ilimdir...”

Bu gerçekten çok güzel bir sözdür. Ona şöyle bir ilavede bulunabiliriz:

Amel kalbe, imani bir güç kazandırır ve böylece ilimleri içermesi ve faydaları idrak etmesi sağlanır. Bu, bu mertebeden düşük olduğunda idrak edemeyeceği

hakikatlerdir. Bu bizzat açık bir müşahade ile sabit ve hisler ile idrak edilebilen bir durumdur.

Ama kim, Allah'a ibadet eder ve ilim öğrenmeyi terk eder de, Bakara Suresinin 282. Ayetinden olan bu ayeti delil getirmeye çalışırsa; o, cahil kimsenin tekidir. Avamın cahilleri bile ona bu sözünde tabi olmazlar! Koruyucu ve gözetleyici olan Allah'tır...

İKİNCİ ENGEL: AMELİ TERK ETMEK

Ebu Berze el-Eslemi (Radiyahallahu anh)'den: Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

“Kıyamet günü bir kula şu sorular sorulmadan ayağı bir yere ayrılmaz; ömrünü nerede tükettiği, ilmiyle ne yaptığı, malını nerede kazandığı ve nereye harcadığı ve bedenini nerede eskittiği.” (Tirmizi, Sunen 4/612 dedi ki: hasen sahih bir hadis.)

Hatib de bir benzeri rivayette bulundu ve onun rivayetinde şöyle geçmektedir: “Ve ilmiyle ne amel işlediği” (İktidaul İlmi El-Amel)

Orada Ebu'd-Derdâ (Radiyahallahu anh)'den şöyle dediği nakledilmiştir:

“İlmi öğrenmek için çaba sarf eden bir talebe olmadan alim olamazsın ve ilimle etmel etmedikçe de alim olamazsın.”

Yine orada, Ali (Radiyahallahu anh)'in şöyle dediği naklolunmuştur:

“İlim ameli çağırıldı; icabet ederse (ne âlâ) yoksa ilim çekip gider.”

Fudayl b. İyad (Rahimehullah)’ın şöyle dediği rivayet edilir:

“Öğrendiği ile amel etmedikçe alim denilen kimse aslında cahildir. Ta ki onunla amel ettiğinde alim olur.”

İlimle amel etmek o ilmi korur ve sabit olmasını sağlar. Nasıl ki amel etmemek ilmin unutulmasına ve zayi olmasına neden olursa, Bu nedendir ki Şa’bi (Rahimehullah) şöyle demiştir:

“Hadisi talep etmek için oruç tuttuğumuz gibi, öğrendiğimiz hadisleri ezberlemek için onunla amel ediyorduk.” (İbn Abdilberr, El-Câmi 2/11 ve bir benzeri Veki’den rivayet olunur el-Câmi 2/132)

Abdullah b. Mes’ud (Radiyallahu anh) dedi ki: “Ben bir kulun öğrendiği ilmi, işlediği günah sebebiyle unuttuğunu zannediyorum.”

Selefi Salih’in yolu, ilmi amelle birlikte götürmektir. Bu nedendir ki, yarışta en önde olup bayrağı taşıyanlar ve ilk olarak hedefe varanlar onlar olmuştur. Ve yine bu nedendir ki, ilimleri bereketlenmiştir.

Ebu Ömer b. Abdirrahman es-Sulemi (Rahimehullah) şöyle demiştir: “Bize Kuran okutan kimseler anlatmışlardır ki onlar, Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem)’den on ayeti

manasıyla birlikte öğrenirler ve onlarla amel etmeden diğer ayetleri öğrenmezlerdi. (Şöyle derlerdi;) Bu nedenle Kur'an'ı ameli ile birlikte öğrendik.”

İlimle ameli terk etmek iki kısımdır:

Birinci Kısım: Şer'î farzlarla uymayı ve şer'î haramlardan uzak durmayı terk etmek. Bu, büyük günahlardan bir günahdır ve ilimle amel terk edildiği takdirde cehennemle tehdit eden ayet ve hadisler bu manaya hamledilir.

İkinci Kısım: Müstehablar ve mekruhlardan uzak durmayı terk etmek. Bunu yapan kimse yerilebilir fakat ateşle tehdit eden nassların kapsamına girmezler.

Ancak şu var ki, alim ve ilim talebesinin sünnetlere/müstehablara uyması ve mekruhlardan uzak durması gerekir. Allah en doğrusunu bilendir.

İbnu'l-Cevzi (Rahimehullah) şöyle demiştir: “Miskin kimse o kimsedir ki, bütün ömrünü amel etmediği bir ilimle tüketmiştir. Hem dünya lezzetlerini kaybetti hem de ahiret hayırlarından mahrum kaldı ve aleyhine güçlü bir delille birlikte iflas etmiş bir halde (kıyamet günü) gelecektir.” (Saydu'l-Hâtir s.144)

ÜÇÜNCÜSÜ: ÂLİMLERE MÜRACAAT ETMEDEN SADECE KİTAPLARA İTİMAT ETMEK

Bazı ilim talebeleri, kendilerinde âlimlere müracaat etmeden kitaplardan ilim alma ve bu kitaplardaki ibareleri kavrama-açıklama, işkâl olan kısımları çözmeye kudreti görmekteler. Aslında, bu kendine güven duygusu bir hastalıktır ve ilim ehli olmaktan çok uzaktırlar. Hataları ne de çoktur, ilme ne kadar uzaktırlar ve çelişkileri ne kadar çirkindir!

İmam Şafii (Rahimehullah) dedi ki: “Kim kitapların içerisinden fıkıh öğrenirse, meselelerin hükümlerini zayi eder.”

Alimlerden bazıları şöyle derdi: “Sadece sayfalardan/kitaplardan ilim öğrenerek şeyh olan kimseler, büyük musibet olan kimselerdendir.”

Fakih Süleyman b. Musa (Rahimehullah) dedi ki: “Şöyle denilirdi; “Kur’an’ı mushafıcılardan (yani bir hocada

okumayanlardan) almayın, ilmi de suhufilerden (hocaları olmadan sadece kitaptan ilim öğrenenlerden) almayın.” (Askeri, Tashifatu'l-Muhaddisin 1/6-7)

Eskiden şöyle denilirdi: “Kimin hocası kitabı ise, hatası doğrusundan daha fazladır.”

Nahivci Ebu Hayyân ne güzel demiş:

“Cahil kimse, kitapların kendisine

İlimleri idrak fehmi verdiği zanneder

Bilmez ki bu cahil kimse; o kitaplarda vardır

Anlayışlı kimsenin aklının hayrete düşüren gizli inciler

Hocasız bir şekilde ilim talep etmek istersen

Doğru yoldan sapar gidersin,

İşler sana karışık gelir ta ki;

Bilge Toma'dan daha şaşkın olursun”

(Toma, sadece kitaplardan ilim öğrenmeye çalışan ve bunun kendisine ölüm sebebi olduğu kimsedir. Şöyle ki; Bir gün bir kitapta El-Habbetu (Çörek otu) yazım hatası ile El-Hayyetu (Yılan) olarak yazılmıştır. Ve Toma şöyle okur “Yılan her şeye devadır.” Sonra bir yılan alır ve onunla tedavi olmaya çalışırken ölür. Mütercimim notu.)

Alimler, ilmin hocaların ağzından alınmasının lüzumunu gerektiren manaları açıklamışlardır. Bu

manalardan birisi de, İbn Batlan (Rahimehullah)'ın dediği gibidir:

“Kitapta ilimden alıkoyan, fakat hocadan okunduğunda söz konusu olmayan bazı durumlar vardır. Bunlar; kelimenin harflerinin yanlış yazılması sebebiyle kitapta tashif bulunmasıdır. göz yanılması, irab (dil kaideleri vb) ile ilgili tecrübe azlığı, onda bulunan bozukluk, kitabın düzeltilmeye ihtiyaç duyması, okunamayan bir yazı, yazılamayan okuma, kitabın yazarının üzerinde bulunduğu ekol, nüshanın hastalıklı olması, naklin düşük olması, ayrı olan yerleri okuyan kimsenin birbirine katması, talimin temel prensiplerinin karıştırılması, o ilimdeki zikredilen terimler... İşte bütün bunlar ilmin önünde engeldir. Öğrenci bir kitabı hoca ile okurken tüm bu engellere karşı emin olur ve rahatlar.

Durum bu halde ise, Âlimlerin huzurunda kitap okumak, ilmi onların yanında talep etmek, kişinin tek başına okumasından katbekat daha efdaldir. Açıklamak istediğim konu da budur.”

Bu vecihten önce, ilmin tek başına sayfalardan, kitaplardan öğrenilmesi yerine hocaların ağzından öğrenilmesini gerektiren ve bunun daha efdal olduğunun sebeplerinin açıklanması ile ilgili beş vecih zikretmiştir. Daha fazla açıklama için “Şerhu İhyâi ulumi'd-din” (Zebidi'nin 1/66) kitabına bakabilirsiniz.

DÖRDÜNCÜ ENGEL: KÜÇÜK KİMSELERDEN İLİM ALMAK

Bu zamanda ilim talebeleri arasında yaşı küçük olan kimselerden ilim alma durumu yaygınlaşmıştır.

Bu durum –hakikatte- tedavisi olmayan bir hastalık, uzun süren bir marazdır. Talebeyi amacına ve isteğine ulaştırmaktan engeller. Onu ilme götüren doğru yoldan çıkarıp bozuk ve yamuk yollara götürür.

Bunun sebebi ilmin, ilimde ayakları sağlamlaşmamış ve etleri orada olgunlaşmamış kimselerden alınmasıdır. Halbuki yaşları onlardan daha büyük olan ve ayakları daha sabit ilim ehli kimseler bulunmaktadır!

Bu durum, ilme yeni başlayan kimseyi zayıflatmak ve büyük âlimlerin tecrübelerinden, ilmin ve zamanın onlara verdiği ahlaktan faydalanmaktan onu mahrum etmektedir. Ve daha nice nedenler vardır ki, İbn Mes'ud (Radiyahallahu anh)'den nakledilen bir eser buna işaret etmektedir:

“İnsanlar ilmi, büyüklerinden, emin kimselerinden ve âlimlerinden aldıkları sürece hayır üzerinde olacaklardır. Ancak ilmi küçük kimselerinden ve şerli kimselerden almaya başladıklarında ise helak olacaklardır.”

Ebu Umeyye El-Cumahi'den sabit olan bir hadiste, Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

“İlmin, küçük kimselerden aranıp talep edilmesi, kıyamet alametlerindedir.”

Hadisteki “küçük kimseler” den muradın ne olduğunda ihtilaf edilmiştir. Bununla ilgili kavilleri İbn Abdilberr “El-Câmi’ (1/157), Şâtibi de “El-İ’tisam” (2/93) adlı eserinde zikretmişlerdir.

İbn Kuteybe (Rahimehullah) hadisteki “küçük kimselerden” kastın; yaşları küçük olan kimseler olduğunu söylemiştir. Biraz önce zikri geçen İbn Mes’ud rivayeti hakkında şöyle demiştir: “Bununla, insanların ilmi, yaşları küçük olan kimselerden değil de ihtiyar kimselerden aldıkları müddet hayır üzere olacaklarını kastetmiştir. Yani âlimler yaşları küçük kimseler değildir. Çünkü “Şeyh” demek; gençlik eğlencesinin, hiddetli olmanın, aceleciliğin ve sefihliğin kendisinden gittiği kimse için kullanılır. Artık tecrübe ve deneyim sahibi olmuştur. İlminde ona şüphe girmez, heva ona galip gelmez, onunla tamah sahibi olmaz, şeytan onu küçük yaş durumuna indiremez ve yaşının

ilerlemesi ile birlikte; vakar, otorite ve heybet sahibi olmuştur.

Küçük yaşlı olma durumunda, şeyh kimse hakkında artık kendisinden emin olunan bu saydığımız kusurlar girebilir. Eğer bu kusurlar onda bulunur ve o da fetva verirse hem sapar hem de saptırır.” (Nasihatu Ehli’l-Hadis, Hatib el-Bâğdâdi s.16)

İbn Abdilberr de, Ömer b. El-Hattâb (Radiyallahu anh)’ın şöyle dediğini nakletmiştir: “İnsanların salahının ve fesadının ne zaman olduğunu bildim: Fıkıh küçük kimse tarafından geldiğinde, büyük kimse buna karşı çıkarsa bu onların fesadı (bozulması)dır. İlim büyük kimseden geldiğinde küçük kimse ona tabi olursa ikisi de doğru yolda olurlar.”

İbn Abdilberr, Ebu’l-Ahvas’tan o da, Abdullah’ın şöyle dediğini nakletmiştir: “İlim büyüklerinizde kaldığı sürece sizler hayır üzere olacaksınız ancak ilim küçüklerinizde kalırsa; büyük olan küçüğü sefih görür.”

Bir de bu iki eser de “İlmi küçük kimseden almama” sebebi hakkında İbn Kuteybe (Rahimehullah)’ın zikrettiği sebep dışında başka bir sebep daha vardır ki o da, küçük kimseden geldi diye ilmin reddedilme korkusudur.

Her hâlükârda “küçük” lafzı, genel bir lafızdır, maddi ve manevi ikisini de kapsamaktadır.

Bizim biraz önce zikrettiğimiz hükümler mutlak olarak değildir. Yani her yaşı küçük olan kimse bu kapsama girmemektedir. Yaşları küçük olmasına rağmen sahabeden ve tabiinden nice kimseler, büyük kimselerin huzurunda fetva ve ders vermişlerdir. Ancak kendilerinden sonrakilere nispetle onların sayısı nadirdir. Şayet onlar bulunur, düzgün oldukları bilinir, ilimleri denenir ve bunda mütemekkin oldukları açığa çıkarsa, onlarda bulunan ilmi kendilerinden alınabilecek büyük kimseler de mevcut olmazsa, fitneden de emin olunursa, küçük olsalar dahi onlardan ilim alınır.

Kastedilen, büyüklerin bulunmasıyla genç kimsenin ilminin terk edilmesi değildir, kesinlikle böyle bir şey kastedilmemiştir. Ancak kastedilen mana; insanları hakiki menzilelerine yerleştirmektir. Dâhi bir gencin hakkı, derste, müzakerede, araştırmada kendisinden faydalanılmasıdır. Ancak fetva makamına getirilmesi, ona –fetva ve kadılık-soruların sorulması... işte buna hayır! Bin kere hayır! Çünkü bu, onu öldürmektir, fitnedir ve aldatmadır!

Fudayl b. İyâd (Rahimehullah) şöyle demiştir: “Şayet insanların etrafında toplandıkları bir adam görsem derim ki; “Bu adam delidir!” İnsanların etrafında toplandığı kimsenin onlara sözü güzelleştirmemesi gerekir.”

Ve yine şöyle demiştir: “Bana ulaştığına göre, önceden alimler bir ilim öğrendiklerinde onunla amel ederlerdi. Amel ettiklerinde meşgul olurlardı, meşgul olduklarında gözden

kaybolurlardı. Gözden kaybolduklarında aranırlardı. Arandıkları zaman da kaçarlardı.” (Es-Siyer 8/434)

Ey İlim talebeleri! Eğer ilmi kaynağından, pınarından öğrenmek isterseniz işte büyük alimler! İlim öğrenme ve öğretmede etleri yaşlanmış, vücutları zayıflamış, güçleri tükenmiştir!

Onları kaybetmeden önce onlara tutunun! Size kapalı kalmadan önce onlardaki hazineleri çıkarın! Karanlık bir gecede dolunay aranır!

Bir uyarı:

Bu zamanda birçok kimsenin, alim bir kimseyi değerlendirme/tanımadaki ölçüleri bozulmuştur. Etkili bir vaaz veren, akıcı bir konferans ya da kafiyeli hutbe veren herkesi alim zannetmektedirler. Zannediyorlar ki; bu kimseler, fetvada kendilerine müracaat edilen ve ilmin kendilerinden alındığı kimselerdir.

Bu acı veren bir afet, kötü bir olgudur. Kötülüğü havalarda uçuşmuş ve zararı etrafı kuşatmıştır. Bu ilmi, ehli olmayan kimselere isnat etmektir. İş, ehli olmayana tevdi edildiğinde kıyamet saatini bekleyin!

İlim talebesi, ilmi bu kimselerden almaktan çokça sakınsın! Ancak bilinen ilim ehlinden ilim alsın... İbareleri iyi kullanan herkes alim olacak diye bir kaide yoktur!

Buraya kadar anlattıklarımızın manası -bazılarının anladığı gibi- onları hiç dinlememek ve nasihatlerinden istifade etmemek değildir! Kesinlikle böyle bir şey kastetmiyoruz! Ancak bizim kastımız; Şer'i ilmi onlardan almamaktır ve onları alimlerin derecesine yükseltmemektir.

Muvaffak kılan Allah'tır.

BEŞİNCİ ENGEL:

İLİMDE KADEMELİ DAVRANMAMAK

Alimlerden hiç kimse ilimde “tedriciyen” (merhale merhale) davranma prensibini eleştirmemiş ve bu konuda tartışmamıştır. Çünkü tedriciyen davranmak, ilmi alma ve anlamada çok başarılı ve faydalı bir vesiledir.

Bu prensip, Allah Teâlâ’nın kitabından alınmıştır:

“Biz Kur’an’ı, insanlara dura dura okuyasın diye ayet ayet ayırdık ve onu peyderpey indirdik.” (İsra: 106)

“İnkâr edenler: “Kur’an ona bir defada toptan indirilseydi ya!” dediler. Biz, Kur’an’la senin kalbini pekiştirmek için onu böyle kısım kısım indirdik ve onu ağır ağır okuduk.” (Furkan: 32)

Zebîdi, “ez-Zerîa”dan naklederek; öğrenci kimsenin görevleri hakkında şöyle demektedir:

“(Talebenin) tertip sırasında, daha önceki sırada olan bir ilim dalında son dereceye varmadan bir sonraki ilim dalına dalmaması gerekir. Ta ki gereksinim duyduğu malumatları elde edebilsin. Çünkü, birçok dalda mütemekkin olmadan izdiham ederek ilim işitmek, fehmini bozup, saptırabilir.”

Bununla ilgili olarak Allah Teâla şöyle buyurmaktadır:

“Kendilerine kitap verdiklerimiz onu hakkıyla tilavet ederler” (Bakara: 121)

Bunun manası; ilim ve amel olarak tastamam, hakkını vererek bir ilmi ihkam etmeden başka bir fenne geçmezler. Sıralamada sırayı bozmadan en önemli sonra daha az önemli olanı öncelik sırasına almalı.

Birçok kimse, usul ile hareket etmeyi terk ettikleri için amaca, maksada ulaşmaktan mahrum olmuşlardır. Bunun hakkını vermek ise; daha üstüne ulaşabilmek için var gücüyle uğraş vermesi, en son noktasına varmak için gayret etmesidir.

Tedrici metot iki meselede izlenir:

Birincisi; Fenler (İlimler) arasında tedricilik

İkincisi; Bir ilmin içerisinde tedricilik.

Bu iki meselede, âlimlerin içtihadına ve mekânının tabiatına boyun eğer. Bu sebeptendir ki, tedricilikte âlimlerin koydukları yoldaki işaretler ekollerine, içerisinde buldukları mekânlara göre değişebilmektedir. Ben de okuyucu kimse, kendisine uygun olanı alsın diye, alimlerin bu yönlendirmelerinden bazı örnekleri bu kitapta zikredeceğim. Tabi bu, Şeyhi ve hocasının onayından sonra olacaktır...

İbnu'l-Medîni, Abdulvehhâb b. Hemmâm'dan, o da İbn Cureyc'in şöyle dediğini nakletmiştir:

“Ata’nın yanına bu işi (ilmi) istemekliğimden dolayı geldim. Yanında, Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr vardı. İbn Umeyr bana dedi ki:

“Kur’an’ı okudun mu?” Dedim ki:

“Hayır.” Dedi ki:

“Git ve Kur’an’ı oku/ezberle sonra ilim talep et.” Ben de gittim ve bir müddet boyunca ortalıkta gözükmeydim. Ta ki Kur’an’ı ezberledim sonra tekrar Ata’nın yanına geldim. Onun yanında Abdullah bulunmaktaydı. Dedi ki:

“Farizayı (miras payını) öğrendin mi?” Dedim ki:

“Hayır.” Dedi ki:

“Farizayı öğren sonra ilim talep et.” Ben de farizayı öğrendim ve geldim. Dedi ki:

“İşte şimdi ilim talep edebilirsin.”(Es-Siyer: 6/327)

Ebu’l-Aynâ dedi ki: “Abdullah b. Davud’un yanına geldim, şöyle dedi:

“Buraya seni getiren nedir?” Dedim ki:

“Hadis talep etmek için geldim.” Dedi ki:

“Git ve Kur’an’ı ezberle.” Dedim ki:

“Ben, Kur’an’ı ezbere biliyorum.” Bana dedi ki:

“Oku: “Onlara Nuh’un büyük haberini anlat...” Ben de onda birlik bir kısmını bitirinceye dek okudum. Bana dedi ki:

“Şimdi git ve feraiz (miras ilmini) öğren.” Dedim ki:

“Çocuklara, dedeyle nineye ve büyüklere düşen hakları öğrendim.” Dedi ki:

“Kardeşinin çocuğu mu yoksa amcan mı? Hangisi sana daha yakın?” Dedim ki:

“Kardeşimin oğlu.” Dedi ki:

“Neden böyle dedin?” Dedim ki:

“Çünkü kardeşimle bağım annem sebebiyledir. Amcamla ile bağım da dedem tarafındandır.” Sonra dedi ki:

“Şimdi git ve Arapçayı öğren gel.” Dedim ki:

“Arap dilini bu iki ilmi öğrenmeden önce öğrenmiştim.” Dedi ki:

“Öyleyse söyle bakalım; Ömer (Radiyallahu anh) hançerle yara aldığı zaman “ya lellahi ve lil muslimin” dedi? Yani neden ilkini fethalı, ikincisi kesralı okudu?” Dedim ki:

“İlkini yani Allah lafzı celalindeki lamı fethalı söyledi bununla duayı kast etti. İkincisini yani Müslümanlar lafzındaki lamı kesralı söyledi çünkü bununla yara aldığı için yardım istedi.” Bana dedi ki:

“Eğer birisine hadis söyleyecek olsam elbette ki bu kimse sen olurdu.” (Es-Siyer 9/351)

Ebu Ömer ibn Abdilberr (Rahimehullah) dedi ki: “İlim talebi, derece derecedir, geçişleri ve mertebeleri vardır. Bu

sıralamanın atlanılmaması gerekir. Kim, bütün bu dereceleri atlarsa Selefî Salih'in (Allah onlara rahmet etsin) yolundan atlamış olur. Kim kasıtlı olarak onların yolundan atlarsa sapar, kim de ictihat ederek atlarsa hata eder."

İlmin ilki; Allah Azze ve Celle'nin kitabını ezberlemek, anlamaya çalışmak ve anlamaya yardımcı olacak her şeyi öğrenmektir. Bunun talebi vaciptir. Ben; "Kur'an'ın tamamını ezberlemek farzdır" demiyorum. Ancak ben şöyle diyorum; Alim olmak isteyen kimse için bu gerekli bir görevdir, farz olma babından değil.

Kim buluğa ermeden Kur'an'ı ezberler ve onu anlamasına yardım olacak Arap diline yönelirse bu amacına ve Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem)'in sünnetlerine ulaşmak için ona (Allah tarafından) büyük bir yardımdır.

Daha sonra Kur'an'ın nasih ve mensuh ayetlerine ve ahkam ayetlerine bakar. Bunda da, alimlerin ittifak ve ihtilaf ettikleri noktalarda durur. Allah'ın kendisine yakınlaştırıp kolay kıldığı kimse için bu yakın ve kolaydır.

Daha sonra, Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem)'den nakledilip sabit olan sünnetlere bakar ki böylece talebe kimse Allah Azze ve Celle'nin kitabındaki muradına ulaşabilsin. Ki bu sünnetler, hadisler o talebeye Kur'an'ın ahkâm ayetlerini açtıkça açar.

Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem)'in hayatında, sünnetlerdeki birçok nasih ve mensuhlara tenbihler vardır.

Sünnetleri talep eden kimse bunda dayanak olarak, hafız ve sika olan imamların hadislerini alsın..." İbn Abdilberr (Rahimehullah) sözlerine şöyle devam ediyor:

"Ey kardeşim! Sana lazım gelen; Usul'ü öğrenmen ve ona önem vermendir. Bil ki! Kim ki, sünnetleri ezberler, Kur'an'daki hüküm ayetlerine bakar, fakihlerin sözlerine bakar, bunları da içtihadında yardımcı kılar ve onlarla nazar/bakış yollarını açar, onları birçok mana ihtiva eden sünnet ve hadisdeki cümlelerin tefsiri için değerlendirir, hadisleri taklit eder gibi onlardan herhangi bir kimseyi de körü körüne taklit etmez -ki bu hadisler ve sünnetler ki hiçbir nazar/rey bildirmeden mutlak olarak teslim olunması ve boyun eğilmesi gerekendir -, Bu nasslar ve sünnetleri araştırır ve onlar üzerinde tefekkür eder böylece de alimlerin yoluna girmiş olur, kendisine birçok faydayı ilettikleri ve önemli meselelere işaret ettikleri için alimlere teşekkür eder, onların hakka isabet ettikleri sözlerinde - ki çoğu sözleri böyledir - Allah'a hamdu senalar eder, alimlerin hata etmez masum kimseler olduğu gibi inanca da girmez. Nasıl ki kendilerinin masum olduklarına inanmadıkları gibi..."

İşte bütün bunları yapan ilim talebesi, Selefî Salih'in yoluna tutunan bir ilim talebesidir. Hazzıyla nasiplenen odur, reşit olan, doğru olanı müşahede eden odur, Nebi (aleyhisselam)'ın sünnetine tabi olup, Sahabe-i Kiram'ın (radiyallahun ahnhum) hidayetleri üzere olan odur..."(El-Câmî 2/166,172)

İbnu'l-Cevzi (Rahimehullah) dedi ki: "Ömrün kısa ve ilmin ise çok olduğu bilinmektedir. İlim talebesi ilk olarak, Kur'an'dan ve onu ezberlemekten başlar. Daha sonra manalarını anlayabilmesi için orta bir yol tutarak tefsir kitaplarına bakar, bunda da onda hiçbir şey kapalı kalmaz. Şayet yedi kıraat, nahivle alakalı meseleler ve lugat kitapları talebinin yanında düzgün bir hal alırsa, bu sefer de; nakil açısından sahih olan, müsned olan, sünenler gibi ve ilim açısından zayıfların bilinmesi, ravileri tanıma gibi hadis usulünden başlar. Bu meselelerde usule önem verir, onu sağlam yapar. Alimler bu konularda talebenin güçlük çekmemesi için birçok telifler vermişler ve sıralamalar yapmışlardır. Bilmesi zaruri olan konular için tarih kitaplarına baksın, siyer kitaplarına baksın, Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem)'in nesebi, akrabaları, zevceleri ve benzeri konuları öğrensin... Daha sonra fıkhı yönelip mezhepler ve ihtilaflara baksın, itimadı ihtilaf meseleleri üzere olsun. Bir meseleyi ele alsın, bu meselenin kapsamına giren hususları incelesin ve kaynaklarından onu irdelesin. Bir ayeti tefsir etmek, bir hadisi anlamak ve bir kelimenin fıkıh edilmesi gibi...

Fıkıh Usul'ü ile iştiğal etsin, miras ilmine baksın... Talebe şunu çok iyi bilsin ki, ilimlerin medarı fıkıhtır." (Saydul Hâtır s.169)

İşte bunlar, alimlerin ilim taliplerine yönelik tevcihlerinden parçalardır, bu nasihatlar ilim yolculuklarında

kendilerinin kazanmış oldukları deneyimlerin özetidir. Vaktimizi koruyup zayi etmememiz, güç bir Menhec üzere ilmimizi bina etmemiz için bütün bunları bize hediye etmişlerdir... Öyleyse bizlerin, bilgilerimizde sorunlar olmaması için onların yollarından çıkmamız gerekir. Aksi halde bu bilgiler, en ihtiyaç duyduğumuz bir anda bize ihanet edebilirler...

Kim, bir âlimin dilinden usulleri almazsa;

Müşkil olan meseleler de onun kesin bilgisi; zanlarıdır!

Allah Teâla kıymetli alim İbn Abdilberr'e rahmet etsin, o vakit zamanındaki ilim talebelerine feryat ederek şöyle demişti:

“Bil ki –Allah sana rahmet etsin-; Bizim şu zamanımız ve şu ülkemizdeki ilim talebeleri, seleflerinin yolundan çıkmışlardır, imamlarının bilmedikleri yollara girmişlerdir. Kendilerinden önceki âlimlerin mertebelerine olan kusurları ve cehaletleri sebebiyle bidatler ortaya çıkarmışlardır.” (El-Câmi 2/169)

İbnu'l Cevzi (rahimehullah), başından sonuna kadar bir talebenin izlemesi gereken yolla ilgili bir cetvel çizmiştir. Şöyle demiştir:

“Sabi olduğu vakitlerde talebenin öncelik vermesi gereken, Kur'an'ı ezberlemesi ve bunda da iyi olmasıdır. Ta ki Kur'an, etine ve kanına karışır derecesinde sabit olur.

Sonra nahiv ve sarf ilimlerini öğrenir ki bunlarda hataya düşmesin. Daha sonra mezheb ve ihtilaf konularını bilmesi için fıkıh ilmine başlar. Bunlardan sonra da mümkün olduğunda ilimler öğrenir, hıfz edip ezberlese ne güzeldir...”(Saydul Hâtır s.244)

Bu görüşe birde, hadis metinleri ve mustalahları eklenebilir. Ta ki fıkıh ilmi, Kur’an-ı Kerim ve Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem)’den sabit olan sahih haberler üzerine bina edilsin. Böylece ilim sahibi kimse faziletlerde zirveye ulaşabilsin.”

Şeyh Abdurrahman b. Sa’di (Rahimehullahu Teâla) şöyle der: "Faydalı ilim o ilimdir ki, onunla kalpler ve ruhlar arındırılır, dünya ve ahiret mutluluğu elde edilir. Bu ilim, Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem)’den gelen hadis, tefsir, fıkıh ve buna yardımcı olan Arapça ilimleridir, bunların öğreniminde zamana göre ve insanın içerisinde bulunduğu konuma göre hareket edilir.

Talebenin iştigal edeceği kitaplar ise, durumların ve ülkelerin farklılığına göre farklılık arz eder.

Bizim nazarımızda ortalama bir şey söyleyecek olursak, şöyle diyebiliriz; Talebe öğrenmek istediği ilimle ilgili muhtasar/özet metinleri, kitapları ezberlemeye gayret eder. Şayet sözleri ezberlemek ona ağır gelecek, bunu yapamayacak olursa; bu durumda çok kere tekrar etsin ki ta ki, manaları onun kalbinde köklü bir şekilde yer etsin. Daha

sonra bu muhtasarına çalıştığı ilmi açıklamak ve izah olması için diğer kitaplara yönelsin.

Şayet ilim talebesi akide de Şeyhulislam İbn-i Teymiyye (Rahimehullah)'ın "Vasitiyye Akidesi" ile Muhammed b. Abdulvehhâb (rahimehullah)'ın "Üç Esas" kitaplarını ezberlerse, Fıkıhta da "Muhtasarud-Delil" ve "Muhtasarul-Mukni" kitaplarını ezberlerse, Hadiste de, "Buluğul Meram" ve nahiv de "Acrumiyye" kitaplarını ezberlerse, bu metinleri anlamada gayret verirse, bu metinleri şerh eden kitaplara göz atarsa (çok güzel olur)...

Çünkü ilim talebesi asılları ezberler ve bunların bilgisinde kendisinde tam bir meleke oluşursa, küçük ve büyük bu fennle alakalı kitaplar ona kolay gelir. Fakat kim asılları zayı ederse; sonuca ulaşmaktan mahrum edilir (Usulsüzlük vusulsüzlüktür).

Kim bu faydalı ilimleri öğrenmek hırslı davranır ve Allah'tan da yardım isterse; Allah ona yardım eder, ilminde ve girdiği ilim yolunda onu mübarek kılar. Kimde, ilim yolculuğunda faydalı olmayan yollara girerse; zamanı boşa gider ve yorgunluktan başka bir şeye de kavuşamaz. Bütün bu anlattıklarımız vakıa ve tecrübe ile sabittir.

Şeyh (rahimehullah)'ın ayrıntılı olarak ele aldığı bu öneri, itina edilmeye çok layıktır. Bizlerde, alimlerimizin hayat hikayelerini geniş bir şekilde okuduğumuzda onların bu menhecten dışarı çıkmadıklarını gördük. Onlar bununla

yarıшта önde gidip bayrağı hedefe ulaştıranların ilklerinden olmuşlardır.

Fakat bilinmektedir ki, bizim ilim talebesini fıkhıta küçük metinleri ezberlemeye teşvik etmemiz onu kınanan taklide davet ettiğimiz manasında değildir. Bu ancak kendisinde birçok faydanın bulunması sebebiyledir. İlim talebesinin fıkhı ilimde sağlam bir esasa tutunmasını sağlamak, bu metinde mevcut olan meseleleri zihninde hasredip; ahkâmını temyiz edemeyeceği başka meseleler ile karışmasını önlemek, içtihat derecesine ulaşabilmesi için merhale merhale ilerleyebilmesini sağlamak, işte bunlar bu faydalardan bazılarıdır. Merdivenin ilk basamağı bu kısa metinlerdir.

Ezberlemesindeki kasıтта, içerisindeki bütün mevcut olan meselelerle amel etmesi manasında değildir. Bir hocası olup onun huzurunda bu metinleri okuması gerekir. Ki bu hoca ona kapalı kalan kısımları izah etsin, sorunları çözsün, tercih edilen kavli, tercih edilmeyen kavilden ayırsın.

Bu mevzu bahis ettiğimiz konu, bizim istemediğimiz kadar uzayabilecek bir konu olduğu için, sözü fazla uzatmadan, Allâme Zehebi (Rahimehullah)'ın her insana ait bir menzilesi olduğuna ilişkin sözlerini aktarmak isterim. Diyor ki:

“Kim içtihat mertebesine ulaşır da, bunun böyle olduğuna imamlardan bir topluluk tanıklık ederse bu

kimsenin bundan sonra taklitçi olması doğru olmaz. Nasıl ki, ilme yeni başlayan bir Fakih'in yahut Kuran'ı ezberleyen avamdan bir kimsenin kesinlikle içtihat etmelerinin doğru olmadığı gibi. Nasıl içtihat edebilir ki? Ne söyleyecek, sözü hangi asıl üzere bina edecek?!

Üçüncü kısım: Sınıra ulaşan fakih, anlayışlı uyanık bir muhaddis ki furu meselelerde metinler ezberlemiş, usul kaideleri ile ilgili kitaplar ezberlemiş, nahiv okumuş, faziletlere iştirak etmiş bununla birlikte Allah'ın kitabını hıfzetmiş, ayetlerin tefsiri ile ilgilenmiştir... Bu öyle bir mertebedir ki ona ulaşan mukayyed içtihat mertebesine ulaşmıştır. Ne zaman ki bir meselede hak kendisine açıkça ortaya çıkmış ve bunda da nass sabit olmuş, değerli âlimlerden birisi de onunla amel etmişse; hakka tabi olsun, ruhsatlar yoluna girmesin, veralı olsun. Hücctin kendisine ikame edilmesinden sonra herhangi bir kimseyi taklit etmesi bu kimseye uygun düşmez." (Es-Siyer 18/191)

Allah, nefsinin kadrini bilip olduğundan daha yüksek bir menzileye çıkarmayan ve selefinin yolu üzere ilmi alan kimseye rahmet etsin...

Yardımcımız ancak Allah'tır...

**ALTINCI ENGEL:
GURUR, NEFSİ BEĞENME VE KİBİR**

Allah Teâla'ya isyan etmek, şer'i ilmi elde etmeye engeldir. Çünkü ilim, Allah'ın dilediği kullarının gönüllerine attığı bir nurudur. Bir kalpte ise, nur ve karanlık birleşmez. Bu nedenledir ki, İbn Mes'ud (Radyallahu anh) şöyle demiştir:

“Ben zannediyorum ki, bir kimse işlediği bir günah sebebi ile öğrendiği bir ilmi unuttur.” (El-Câmi 1/196)

Allah Teâla İmam Şafii'ye rahmet etsin. Şöyle demişti:

“Hafızamın kötü olmasını Vekii'ye şikayette buldum Beni günahları terk etmeye irşat etti.

Ve bana haber verdi ki, ilim bir nurdur.

Allah'ın nuru, asi olan kimseye verilmez.”

İlim talebesinin işleyeceği günahların en çirkini, kibirli olmak, gurura kapılmak ve büyüklenmektir. Bunu küçük

görür, buna karşı kendini yüksek görür, yürürken çalımı yürür, konuşurken ağzını eğip бүker... ve benzeri kendini beğenmişliğe işaret eden sıfatları üzerinde taşır. Bu kendini beğenmişliktir ki, Allah-u Teâlâ onu yasaklamıştır:

“Yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Çünkü sen yeri asla yaramazsın, boyca da dağlara asla erişemezsin.” (İsra:37)

“İşte ahiret yurdu. Biz onu, yeryüzünde büyüklük taslamayan ve bozgunculuk çıkarmayanlara has kılarız. Sonuç, Allah’a karşı gelmekten sakınanlarındır.” (Kasas:83)

Buhari ve Muslim’in rivayet ettikleri bir hadiste, Ebu Hureyre (Radiyahallahu anh)’den, Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

“Bir adam nefsinin hoşuna giden bir elbise ile, saçları taranmış ve kibirli olarak yürüyorken Allah Teâlâ onu yerin dibine batırdı. Kıyamet gününe değin o adam yerin dibinde batmaktadır.”

İbnul Cevzi (Rahimehullah) dedi ki: “En faziletli şey, kişinin ilim öğrenmeyi arttırmaya devam etmesidir. Çünkü kim, öğrendiği ile iktisar ederse ve bunu da yeterli görürse, görüşünde diktalaşır, kendi nefsini beğenmesi ilimden istifade etmesine engel teşkil eder. Ancak şu var ki, bir kimsenin mevcut ilmi ile yetinmesi, kendini (büyük) görmesi türünden bir haslet onunla karıştığında sevaba ulaşmasından onu hapseder. Bundan Allah’a sığınırız.” (Saydul Hâtır syf:111)

Ali b. Sabit şöyle dediğinde ne kadar da isabet etmiş:

“Kendini beğenmek ve sınırlı olmak ilmin afetidir.

İsraf edip, yağmalamak da malın afetidir.”

Eyyub Es-Sahtiyâni (Rahimehullah) dedi ki: “Alim kimsenin, toprağı başının üzerine Allah’a tevazu olması için koyması gerekir.”

Dediler ki, İlim talebelerinden tevazulu (alçak gönüllü) olanlar ilimleri en çok olanlardır. Nasıl ki alçak yerler, en fazla suyu toplayan yerlerdir.

Hikmetli kimseye denildi ki, Sahibine haset edilmeyecek ilim hangi ilimdir? Dedi ki: Tevazu.

Yine denildi ki, sahibine merhamet edilemeyecek olan musibet nedir? Dedi ki: Kendini beğenmişlik, kibir.

Allah’ın ve müminlerin nefret ettikleri bu mezmum sıfatlardan ilim talebesi uzak durmaya davransın. Şüphesiz ki kim, Allah için tevazulu olur, alçalırsa Allah onu yükseltir kim de tam aksini yapar tevazulu olmazsa Allah onu küçük düşürür.

Şayet nefsi, ona kendisinde bulunan güzellikleri söyleyecek olursa, akıbetini ve sonucunu düşünsün. Bilsin ki, yaşı kendisinden küçük ama ilmi kendisinden daha fazla ne kadar da çok kimseler var...

Şu zamanda ise bir ya da iki kitap okuyup, bir ya da iki mesele ezberleyip sonra -ilim hayatlarına başladıktan - bir iki gün sonra – muctehid olma hastalığına tutulmuş azınlık bir gurubun mihneti ile belalandırılmış bulunmaktayız –Her halükârda hamd Allah’adır.-Keşke onlar, bu kesat hayalleri ile yetinmiş olsaydılar fakat onlar âlimleri küçük gördüler. Hatta ilim talebesi ve davetçi olan kimseler kendilerini hiç kimsenin ulaşamayacağı yüksek bir yerde görüyorlar. Bu hal onların, elbiselerinde, yürüyüşlerinde, sözlerinde açığa çıkmaktadır. Biz Allah’tan geldik yine ona döndürüleceğiz. Zararları ne kadar da fazla! Faydaları ne kadar da az! Ne katı cehaletleri var! Allah Teâla’dan onları doğru yola iletmesini isteriz.

Bu kimselere, İbnu’l-Cevzi (Rahimehullah)’dan çok güzel bir pasaj aktarmak istiyorum:

“Birçok âlim ve zahid kimselerin içlerinde kibir taşıdıkları sebebiyle çokça tenkitte bulunmuşumdur. İşte bu kendi mevkisine ve başkasının üzerindeki yüksekliğine bakar ve bu da kendisini ondan hayırlı gördüğü için hasta ziyaretinde bulunmaz. Allah’ın rahmet ettiği az kimse dışında hep nefislerini görüyorlardı. Şaşılacak, hayret edilecek bir durumdur bu; kişinin kendi nefisini (büyüklükle) görmesi! Acaba ne var da böyle görüyor nefisini?

İlim sebebiyleyse, kendisinden önce nice âlimler geldi geçti, ibadet etmesi sebebiyleyse, kendisinden önce nice abidler geldi geçti...

Kim kendi nefsinin hasletlerini ve günahlarını görürse, günahkâr ve kusurlu olduğu hususunda yakın üzere olur, fakat başkasının hali ise ona şüphelidir.

Kendisinden sakındırılan ise; kendini beğenmek, ahiret hallerinde kendini önlerde görmektir. Hakiki mümin ise, daima kendini hakir görür.

Ömer b. Abdulaziz (Rahimehullah)'a, vefat ettiğinde seni Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem)'in hücreğine defnedelim demişlerdi de, o şöyle demişti:

“Allah Teâlâ'nın huzuruna şirk dışında bütün günahlarla varmam, kendi nefsimi buna ehil görmekten daha sevimlidir bana.” (Saydul Hâtır s.282)

Tehzibul İhyâ'da dedi ki: “İlim sebebiyle kibirli olmak, en büyük afetlerden ve en ağır hastalıklardandır. İlacı kabul etmesi ve bununla şifa bulması ne kadar da uzaktır! Ancak bu çok şiddetli sancılarla ve ağır uğraşlarla olacak bir şeydir. Bu şu sebeptir ki ilmin, Allah katında büyük bir değeri vardır. Maldan ve güzellikten daha büyük bir değeri vardır.

Âlim kimse kibri ancak şu iki hususu gerçekleştirirse başından savabilir:

Birincisi; Bilmeli ki, Allah'ın hücceti ilim ehli üzerinde daha sağlamdır, cahil kimsenin yüklendiği ile alim kimsenin bu hususta yüklendiği; cahil kimse alim kimsenin onda biridir. Kim, Allah'a bilerek ve ilim sahibi olduğu halde isyan ederse daha çirkin ve kötü bir cinayet işlemiş olur. Çünkü, Allah'ın ilimdeki nimetinin gereğini yapmamıştır.

İkincisi; Alim kimse bilir ki, büyüklenmek ancak Allah Azze ve Celle'ye layıktır. Dolayısıyla âlim kimse kibirlenirse, Allah katından nefret edilen ve buğz edilen bir duruma düşer. (2/136)

Ebu Hureyre (Radiyahallahu anh), Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem)'den şöyle bir rivayette bulunmuştur:

“Allah Teâla buyurdu ki: İzzet benim izarımdır, kibriya/büyüklik benim ridamdır. Kim benimle çekişirse ona azap ederim.” (Muslim)

Abdullah b. Mes'ud (Radiyahallahu anh)'den, Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

“Kalbinde hardal tanesi kadar kibir bulunan kimse, cennete giremeyecektir.”

Bir adam da dedi ki: “Bir adam elbisesinin ve ayakkabısının güzel olmasını sever?” Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

“Allah güzeldir, güzel olanı sever. Kibir, hakkı inkar etmek ve insanları hakir görmektir.” (Muslim)

YEDİNCİ ENGEL: SONUCUN ACELE İLE GELMESİNİ İSTEMEK

Bazı talebeler, ilmin kolay yutulur bir lokma ya da tatlı bir yudum olup, neticelerin hızlıca ortaya çıkıp faydalanılır, hemencecik açılır olduğunu zannetmektedirler.

Kendi nefsinin -ilim talebinde- bir ya da iki yıl içerisinde yıkılmaz, dağ gibi bir alim olup, ulaşılmaz ve tozu dağıtılmaz olacağına emellendirmektedir.

Kuşkusuz ki bu, hatalı bir görüş, kesada uğramış bir emel ve bozuk bir tasavvurdur. Vahim zararları vardır, mefsedetleri çoktur. Sahibini, Allah hakkında ilimsiz söz söylemek, kendisine kör bir özgüven, yükselip fetva makamına gelme arzusu gibi sonucu övülme durumlarına düşürebilir. Hatta böyle dönüp dolaşırken, ilim ve ilim ehline intisap etmeyi terk etmekle de sonlanabilir.

Me'mun, halleri böyle olan bazı talebelere alaycı bir şekilde şöyle derken ne kadar da isabet etmişti:

“Sizden birisi üç gün hadis talep ediyor sonra da diyor ki "ben ehli hadistenim.”

Selefin ilim öğrenmedeki hallerine bakan kimse, onda ilmi tahsildeki çekilen acılar, yolun uzun olması gibi acı haller görür. Fakat onlar bıkmıyorlar, ihmalkâr davranmıyorlar ve büyüklenmiyorlardı. Onların şiarları “beşikten mezara kadar ilim”, “mürekkep hokkasından kabre kadar ilim” idi.

İbnu'l-Medini (Rahimehullah) dedi ki: “Şa'bi'ye denildi ki;

“Bütün bu ilmi nereden, nasıl tahsil ettin?” Dedi ki:

“Başkalarına itimat etmeyip, ülkelerde çokça gezmek, eşek sabrı gibi sabredip ve kargalar gibi erken vakitlerde kalkarak.” (Zehebi, Et-Tezkira Şa'bi Amir b. Şerahil'in hayat biyografisinde)

İmam Şafii (Rahimehullah) dedi ki: “Bu ilimde bir adam büyük mertebelere gelmeye çalışır, ta ki fakirlik ona zarar verir, her şeyde onu etkiler.” (Es-Siyer 10/89)

İbn Hamza (Rahimehullah) dedi ki: “Yakup b. Sufyan - Hafız bir imam- bana dedi ki:

“(İlim) talebi için otuz yıl sefer yaptın mı?” (Zehebi, Et-Tezkira)

Yahya b. Ebi Kesir (Rahimehullah) dedi ki: “İlim, beden rahatıyla elde edilmez.” (El-Cami 1/91)

İbnu'l-Haddâd El-Maliki (Rahimehullah) dedi ki: "Alim kimsede, yataklara yatma emareleri bulunmaz." (Es-Siyer 14/206)

İlim talebesine, bu imamları kendisine örnek alması, onlara uyması gerekir. Ki böylece, amacına ulaşsın, arzusuna nail olsun. Onların menheci selimdir, yolları sağlamdır. Onların güzel bir şekilde anılmaları ve müslümanlara daimi olarak faydalarının dokunması ancak sabır ve sebat ehli olmaları, vakitlerini ve paralarını ilim ve marifet için feda etmeleri dolayısıylaadır.

Bu başlıkta son olarak, ilmin kıymetini ve yüksek makamını ortaya çıkaran iki kişi arasındaki bir diyalogu zikretmek isterim. Bu da ilminde yüksek mevkilere gelmek, onu tahsil için her şeyini feda eden kimselerin elde edebileceği bir şeydir. Ee ne demişler "Sen ilme tamamını ver ki, o sana birazını versin."

Bir adam diğerine dedi ki:

-(Bunca) İlme ne ile ulaştın? Dedi ki:

-İlmi talep ederken ilmin, istenilip uzakta bulunan, oklarla avlanılamayan, rüyalarda görülmeyen ve babalar, amcalardan miras olarak kalmayan bir şey olduğunu gördüm. Bu nedenle ona ulaşmak için, yapışkan çamurları yatak-yorgan yaptım, taşları (yastık yapıp) yaslandım, seher vakitleri mütalaaya devam ettim, okumaları çoğalttım,

düşünebilmeyi, fikri kullandım, peşi sıra ilim yolculukları yaptım, tehlikeli denizlerde yol aldım...

İlmi ekilmekten başka bir şeye uygun olmayan gördüm, nefisten başka bir yere ekilmediğini ve ancak (ilim) dersleri yapmakla sulandığını gördüm.

Gündüzleri mal toplamakla, geceleri cima etmekle geçiren bir kimsenin fakih olabileceğini zanneder misin? Elbette ki hayır! Kasem olsun...

İlim ancak, defterleri pazusuna, kollarına koyup, mürekkep hokkalarını taşıyıp, susuz, otsuz ve insan olmayan yerleri aşp, gece ve gündüz ilim öğrenmek için durmadan çalışan kimsenin tahsil edebileceği bir şeydir.”

Umulur ki bu kısa, zarif konuşma bazı ilim talebelerinin zihinlerinde yerleşik olan, ilmin kısa bir müddet içerisinde öğrenilen bir şey olduğuna dair kanıyı izale edip, yok eder. Ta ki ilim öğrenme ve öğretme de gece gündüz gayret verip yorulurlar da, yaptıkları bu uğraşları az görürler. Böylece Allah Azze ve cCelle onlara ilim ve marifet kapılarını açar ve onlarda böylece ilimde önderler, hidayette imamlar olurlar.

SEKİZİNCİ ENGEL: GAYRETSİZLİK

İlim talebelerinin saflarının arasında, büyük yetenekleri olan, korkunç denir derecesinde (ilim talep edebilecek), ilimde liderlik yapabilecek güçleri olan kimseler görmekteyiz. Ancak gayretsizlikleri onların yeteneklerini yerle bir etmekte ve büyük gelişebilmelerine engel olmaktadır. Onları, birkaç malumat denir derecesindeki bilgiler ile yetinirken görürsün, okumaktan ve kitapları mütalaa etmekten uzak dururlar, ilim talep ve tahsil etmeyi bırakıp başka şeylerle meşgul olurlar.

Bu kimselerin –ne de hızlı- kudret melekelere ellerinden gider, vakitleri bereketsizleşir. Bunun nedeni, nimete nankörlük etmek nimetin elden gitmesine kapı açar, nasıl ki; nimete şükretmek başka bir nimetin gelmesine kapı aralar...

Ferra (Rahimehullah) dedi ki: “Şu iki adama acıdığım kadar hiç kimseye acımiyorum. İlim talep ettiği halde fehm/anlama kabiliyeti olmayan kişi ile, fehm/anlama kabiliyeti olduğu halde ilim talep etmeyen kişi... Ve ben, ilim

talep etme imkânı olduğu halde ilim öğrenmeyen kişiye şaşırıyorum.” (İbni Abdilberr, Camiu Beyanil İlmi Ve fadlihi,1/103)

Ebul Ferec İbnu'l Cevzi (Rahimehullah), Ebu't-Tayyib el- Mutenebbi'nin sözüne talik olarak diyor ki:

“İnsanların ayıpları arasında görmedim, tamama ulaşabilecekleri halde eksiklik gösteren kimselerin ayıbı gibisini.

Akıllı kimsenin, imkânının elverdiği en son noktaya gelmek için uğraş vermesi gerekir. Şayet âdemoğlunun semalara yükselebileceği tasavvur edilse, yeryüzünde kalmaya razı olmasını en çirkin kusurlardan görürdüm.

Peygamberlik, içtihat ile elde edilen birşey olsaydı, onu elde etmek için uğraş vermeyen kimseyi düşük noktada bir kimse görürdüm.

Hikmetli kimselerin indinde güzel bir yaşam, ilim ve amelde mümkün olduğunca en zirveye doğru nefesin çıkmasıdır.

Ezcümle olarak denilebilir ki, elde edilmesi mümkün olan hiçbir fazileti terk etmez, eldeki ile yetinmek aşağı kimselerin halidir.

Öyle bir adam ol ki; ayakların yeryüzünde

Himmetin/gayretin süreyya yıldızın da olsun!

Şayet âlimlerden ve zahitlerden her birini geçmeye muktedir olursan, bunu yap. Onlar adamdı sen de adamsın. Oturan kimse ancak himmetinin düşük ve değersiz olması sebebiyle oturmuştur.

Bil ki, sen bir yarış meydanındasın, vakitler hızlıca yağmalanmaktadır. Tembelliğe çakılıp kalma çünkü kaybedilenler ancak tembellik nedeniyle kaybedilmiştir. Elde edilenler de ancak ciddiyet ve azimli olmak ile elde edilmiştir. (Saydul Hâtır syf:159-161)

Ey kendisinde zekâ ve temayüz alameti hisseden kimse, ilmi terk edip de ona bedde başka bir şey arama, ilim dışında başka bir şeyle meşgul olma. Aksi halde hüsrana uğraman ne şiddetli, musibetin ne büyük olur!

Hevayı anmayı ve ona âşık olanları bir kenara bırak!

İnciler saklı olan yüksek menzillere doğru kalk!

Himmetin ulvi olmasına en faydalı yardımcı unsurlardan biriside, Selefî Salih (Allah onlardan razı olsun) hayatlarına bakmaktır. Onların halleri, ilim ve amel olarak en kâmil durumdaydı. Talebe onları gördüğü zaman kendi nefsinin hakir görürdü, ameli gözünde küçülürdü, onlara katılmak için hızlı davranır ve paçaları sıvardı, onlara benzeyeme özen gösterirdi. Ne de olsa, kim bir kavme benzerse o da onlardandır.

İbnul Cevzi (Rahimehullah) dedi ki: “Allah hakkı için söylüyorum, Selefin hayatlarını mülahaza etmekten sakın geri durmayın! Onların tasnif ettikleri eserleri mütalaa edin, haberlerini okuyun! Onların kitaplarını mütalaa etmeyi çoğaltmak, onları görmektir!

(Ve İbnul Cevzi bir başka yerde şöyle dedi): Talebe kimse, selefin eserlerini mütalaa edip, okumayı çoğaltsın. Çünkü bu, onların ilimlerinden görülür, onların himmetlerinin ulviyeti hatırasını bilir ve ciddiye almaya azimetini harekete geçirir.” (Saydul Hâtır syf: 440 tasarruf ile..)

DOKUZUNCU VE ONUNCU ENGEL: ERTELEMEN VE TEMENNİLERİ ÇOĞALTMAK

"**Tesvif**" kelimesinin manası, ertelemek ve müdafaa etmek demektir. (İbn-i Fâris, Lugat kitabından 2/479)

"Sevfe ef'alu" (Daha sonra yapacağım) dediği zaman bir kimse; "Sevvel Emra" (iş erteledi) denilir.

Temennilerde bulunmak manasında da, tesvif kelimesi itlak edilir. Denilir ki; "Fulanun yektâtu es sevfe" Bunun manası, temenniler ile yaşıyor demektir.

Kumeyt (bir şiirinde) şöyle dedi:

"Sevf (temenniler) gençler için bir azık idi,

Onunla yaşarlar, kuvvetliler onunla kutlardı"

(Esâsul Belâğa, syf:220 darul ma'rife -beyrut)

"**Temenni**" kelimesinin manası, Kişinin nefsiyle gelecekte olacakları ve olmazı imkânsız olanları konuşmasıdır. Denildi ki; "Temenni, geleceğe taalluk eden bir iradedir." (Munâvi,Feydul kadir 1/319)

Tesvif ve temenni iki tehlikeli hastalıktır. Kalbi ve vakti ifsat eder ve kişiyi hayaller âlemine doğru yol aldırır.

Tesvif'e gelince o, aptal hisli /budala ve çevresinde olup bitenlere pek önem vermeyen /aldırıışsız kimselerin sıfatıdır. Nefsi her zaman bir hayır işlemeye gayretlense "daha sonra", "sonra yaparım" engeli, onu bu hayırdan mahrum bırakır ta ki ölümün ansızın gelmesiyle şok olur!

"Herhangi birinize ölüm gelipte, "Ey Rabbim! Beni yakın bir zamana kadar geciktirsen de sadaka verip iyilerden olsam!" demeden önce, size rızık olarak verdiğimiz şeylerden Allah yolunda harcayın."(Münafikun: 10)

İlim talebesinin, bu eksiklikten uzak durup salih ameller işlemeye biran evvel paçaları sıvamaması gerekir, bunda da Allah teâlâ'nın "hayırlarda yarışın" kavliyle amel eder.

"Rabbimizin bağışına, genişliği göklerle yer arası kadar olan ve Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için hazırlanmış bulunan cennetlere koşun."(Al-i İmran: 133)

O, insanların vaktinin kıymetini en iyi bileni ve vaktinin tamamından faydalanmaya en evla kimsedir.

Nebi (Sallallahu aleyhi ve sellem), Abdullah b. Ömer (Radiyahallahu anhuma)'ya dedi ki:

"Dünya da bir garip ya da yoldan geçen kimse gibi ol" İbn-i Ömer (Radiyahallahu anhuma) derdi ki: "Akşamladığında sabaha çıkarım diye bekleme! Sabahladığında da akşama

çıkarm diye bekleme! Sağlıklı olduğun zaman hastalığın için, hayatta olduğun müddetçe ölümün için hazırlık yap” (Buhârî 11/199)

İbnul Cevzi (Rahimehullah) dedi ki: "Kimin zihninde, içerisinde ölümün, hastalığın, uykunun ve kederin olmadığı bilakis lezzetlerinin kesilmeden sürekli olduğu, dünyadaki – salih amellerin- ziyadesine göre, nimetlerinin ziyade edildiği cennet gelirse; zamanının kıymetini bilir ve onu değerlendirir (yangından mal kaçıran kimsenin telaşlı olması gibi), ancak zaruret halinde uyur ve her anını imar edip, değerlendirir ve gafil olmaz." (Saydul Hâtır syf:323)

Temenniye gelince, onun övüleni vardır ve yerileni vardır.

Övülen temenni, yapmaya muktedir olamadığı halde hayır fiilini işlemeyi temenni etmesidir. Bununda övülmesi için üç şart vardır:

Birincisi: Güç yetirdiği anda o hayır fiili işleyeceğine dair bir azim içerisinde olması.

İkincisi: Temenni ettiği şeyin, şeriatın sınırları içerisinde meşru bir fiil olması gerekir, meşhur inşa etmek ve benzeri gibi...

Üçüncüsü: İnsanın ağzında sakız ettiği bir şey olmamalı...

Yerilen temenni ise, bunu İbnul Kayyim (Rahimehullah) ,Şeyhulislâm Ebu İsmâil El-Herevî'nin kalbi ifsat eden meselelerle ilgili sözü hakkında konuşurken açıklamıştır, Şöyle demiştir İbnul Kayyim (Rahimehullah):

"Kalbi ifsat edip, bozan meselelerin ikincisi; temenni denizinde yol almasıdır. Bu temenni denizi ki, sahili olmayan bir denizdir. Âlemdeki iflasa uğrayan kimselerin yol aldığı bir denizdir bu... Denildiği gibi:

"Temenni ettiğim zaman, geceleyin imrenilen bir kimse olarak gecelerim

Çünkü temenniler, iflas etmiş kimselerin ana sermayesidir!"

Bu denizin yolcularının metaı, şeytanın vaadleri ve iftira, imkânsız hayallerdir. Yalancı temenni dalgaları ve batıl hayaller sürekli hareketlidir. Köpeklerin leşle oynadığı gibi bu dalgalarda, yolcularla oynarlar. İşte bu, her alçak, hor ve hakir nefislerin metaıdır. Onun, dış hakikatlere kendisiyle nail olduğu bir himmeti yoktur doğrusu bu hakikatleri satmış karşılığında da düşük temennileri satın almıştır.

Temenni eden kimse, arzu ettiğinin görüntüsünü hatırında canlı tutar ve tam ona ulaşacak, onu elde etmenin zaferinin lezzetini tadacakken uyanır ve boş elleriyle, hasır üzerinde kalakalır..."(Medâricus Sâlikin 1/456-457)

Ebu Temmâm ne de güzel söylemiş:

"Kiminin azmettiği meralar ve himmetleridir;

Temenniler bahçeleri ise, yenik ve cılız düşmeye mahkûmdur!"

Hikmetli kimselerden birisine şöyle denildi; "İnsanlardan hali en kötüolan kimse kimdir?" Dedi ki:

"Himmeti/gayreti uzaklaşmış, temennileri genişlemiş, aleti kısalmış ve (güzel amel işlemeye) gücü azalmış kimsedir."

Hikmetli kimselerden bir diğeri de şöyle demiştir: "Temennilerden uzak durun! Çünkü onlar, size bahşedilen (nimet) bahçelerini giderir ve Allah'ın sizin üzerinizdeki nimetlerini küçük görmenize sebebiyet verir." (Edebud-dunya ve'd din syf:308)

İlim talebesi bu hastalıktan uzak dursun çünkü bu ölümcül bir kanser gibidir, ondan kurutulup iyileşenler ne de azdır!

Nice saralı var ki, uykusundan uyanmaz ve prangalarından kurtulmaz- Allah Teâla bizi de sizi de onlardan korusun ve bizi salih amellerle meşgul kılsın da yalancı temennilerden, kesat hayallerden ve vakti zayi edip, mizanı hafifleten uyanıklık hayallerinden uzak tutsun!- amin.

Şair der ki:

"Münazaracı bir fakih olarak akşamlamayı temenni ettin
Hiçbir zorluk çekmeden, delilikler ve fenler olmadan"

Benimde bir konu ile ilgili birkaç beyitten oluşan kasidelerim var:

"Eğitim günlerine vahlar olsun! Ki o günler...

Gönle mutluluk (elbisesini) giydirir ve nefeslendirir

Çocukluk dönemlerinde çok çevik ve ataktır kişi

Bir hayalden diğer bir hayale gece baskınları düzenler..

Böyledir

Ta ki yetişkinlik dönemine gelince açığa çıkarır

Hayalleri hapsedilmeyen çirkin yerleri

Yaşamı (hayallerindeki gibi olmayıp) zor olduğunu
anladı

Aldanma temennilere, zaman ünsiyet vermez sana!

Temenni vadileri dışında seç kendi nefsin için

Hasara uğramak temenni vadilerinde, başlık eder..."

İLİM VE İLİM TALEBESİ İLE İLGİLİ ÂLİMLERİN SÖZLERİNDEN KIYMETLİ PARÇACIKLAR

Hasen el-Basri (Rahimehullah) dedi ki: "Bir kimse ilim öğrenirdi de çok geçmeden bu ilim o kimsenin haşyetinde, gözlerinde, dilinde, ellerinde, namazında ve zühdünde görülürdü."

"Kişinin ilim bablarından bir babı öğrenip onunla amel etmesi, dünya ve içerisindekilerden daha hayırlıdır."(El Câmi 1/60)

İmam Şafii (Rahimehullah) dedi ki: "İlim iki türdür; dini ilim ki bu fıkıh ilmidir ve dünyevi ilim ki bu da tıp ilmidir. Bunun dışında şiir vesaire ilimlerde yorgunluk ve cefadır."(El Hilve 9/142)

Asmai (Rahimehullah) dedi ki: "İlim talebesi hakkında en çok korktuğum husus, nahiv ilmini bilmezse Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem)'in "Kim benim adıma yalan

uydurursa ateşten olacak olan yerine hazırlansın" kavlinin kapsamına girmesidir."(Es-Siyer 9/178)

Sehnun b. Said (Rahimehullah) dedi ki: "Fetva vermeye en cesaretli kimse, ilmi en az olan kimsedir. Bir adam ilmin meselelerinden bir mesele öğrenir de sonra bunu hakkın bütünü ve hepsi zanneder."(El Câmi 2/165)

Hikmetli kimselerden birisi şöyle derdi: "Allah Teâla bizi de sizi de ilimle faydalandırsın. İlimden hazzı dinlemek ve teaccüp etmek olan kimselerden eylemesin."(El Câmi 2/10)

Sufyan Es Sevri (Rahimehullah) dedi ki: "Bir kimse hızlıca başa geçerse ilmin birçoğuna zarar verir, ilmi talep eder sonra yine talep ederse (arzu edilen yere) ulaşır." (El Hilye 7/81)

Abbas b. Mugire b. Abdurrahman babasından naklediyor, dedi ki: "Abdulaziz Ed-Dâreverdi bir cemaat içerisinde bir kitabı gösterip arz etmek için babama geldi. Dili çok kötü idi, konuşurken çok fahiş hatalar yapıyordu. Babam dedi ki:

"Yazıklar olsun Ey Dâreverdi! Bu ilme bakmaktan önce dilini ıslah etmeye daha muhtaç idin!"(Es Siyer 8/368)

Zuhri, Yunus b. Yezid'e dedi ki: "İlimle büyük gözükmeye çalışma! Çünkü ilim birçok vadiden oluşur. Hangisine girersen, hedefe ulaşmadan seni (yolundan) keser.

Ancak sen ilmi günler ve gecelerle al (yani yavaş yavaş tedriciyen al), bir anda hepsini almaya çalışma! Çünkü her kim ki hepsini bir anda almak isterse hepsini bir anda kaybeder! Ancak günler ve gecelerle geçirerek bir şey sonra diğer şey (işte böyle öğrenilir).” (Camiu Beyanil İlm 1/104)

{من آداب المعلمين والمتعلمين}

**HOCALARIN VE TALEBELERİN
UYMASI GEREKEN EDEPLER**
Şeyh Abdurrahman b. Nâsır es-Sa'dî

إخلاص النية

NİYETTE İHLASLI OLMAK

Hocaların ve talebelerin, bütün hareketlerini ve durgun hallerini üzerine bina ettikleri temel /asıl ve esası, tam bir ihlas ile Allah'a yönelmek ve ibadetlerin en kâmili, en faydalısı ve faydası en genel olan bu ibadetle (ilim öğrenmek ve öğretmekle) Allah'a yaklaşmayı; niyetlerine almaları, kendilerine tayin etmeleri ve buna bağlı kalmaları gerekmektedir. Her büyük ve küçük işlerinde bu aslı /esası aramaları gerekmektedir.

Şayet ders görürler ya da dersler verirlerse yahut da araştırma yaparlar, münazara ederler veya dinlerler ve dinletirlerse, yazarlar ve ezberlerlerse, derslerini tekrar ederlerse, bu kitapları veyahut diğer kitapları müracaat

ederlerse, bir ilim meclisine oturlurlarsa, ayaklarını ilim meclislerine doğru yöneltirlerse, bir kitap satın alırlar yahut ilme faydası olacak bir şeyle meşgul olurlarsa kısacası her işlerinde Allah için ihlaslı olmaları, bu ameli Allah'a halis kılmaları ve ecrini, sevabını (Allah'tan ummaları) gerekmektedir. Böylece bütün uğraşları kuvvet bulsun ve (makbul bir) itaat olsun, Allah'a doğru, onun keremine doğru bir yol alma olsun, böylece Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem)'in;

''Kim ilim öğrenme kastıyla bir yola girerse Allah'ta o yolla ona cennetin yolunu kolaylaştırır'' kavlinin manasını tahakkuk ettirebilsinler...

İlme ve onun elde edilmesine yardımcı olan, ilim ehlinin suluk ettiği her maddi ya da manevi yol bu hükme dâhildir.

طريقة الطلب

TALEP ETMENİN YOLU

Bundan sonra ilim öğrenme de öncelik şer'i ve ona faydalı olacak Arap dili ile ilgili kaidelerim en önemli olanı sonra sırasıyla ondan daha az önemli olan diye devam etmeli, başlangıç böyle olmalı. Bu sözün tafsili çoktur, durumların ve kişilerin bizzat kendilerine göre değişiklik arz ettiği bilinmektedir.

Talep ettiği maksada ulaştıracak yolların en yakınına girmelidir.

İlgilendiği ilimle ilgili eserlerin en güzeli,(ibareleri) en açık olanı ve faydası en çok olanı seçmeli. Bütün işini ve uğraşını bu seçtiği kitabı –imkân varsa- ezberlemekle, sürekli onu ders etmeyi tekrar etmekle zihnine manaları mahfuz ve akledilmiş bir durumda yerleştirmelidir. Daha sonra sürekli tekrar eder (ta ki zamanın ilerlemesi ile öğrendiği bu bilgileri unutmaz)...

ما ينبغي علي العالم لتلميذه

ALİM KİMSENİN ÖĞRENCİSİ İLE NASIL İLGİLENMESİ GEREKİR?

Öğretici kimsenin, talebesinin zihnine, ilmi alabilme gücüne ve zayıf olup olmamasına bakması gerekir. Onun durumuna uygun olmayan bir kitap ile onu uğraştırmaması gerekir. Eğer böyle yapmazsa nasihatli davranmamış olur. Az olup fakat anladığı ve aklettiği bir kitap, çok olmakla birlikte unuttuğu ve anlayamadığı onlarca kitaptan daha iyidir.

Aynı zamanda öğretmen, öğrencinin idraki ve anlayışına uygun olarak okuttuğu dersi izah eder ve anlatır, meseleleri birbiri ile karıştırmaz.

Talebe bir önceki meseleyi iyi bir şekilde tasavvur edip tahkik etmedikçe başka meselelere geçmez. Çünkü bir

öncekini iyi kavramak bir sonrakini idrak etmek için önemli bir basamaktır.

Şayet öğrenci iyi bir şekilde idrak edip anlamadan, öğretici olan kimse meseleleri birine karıştırırsa; bu ilkinin ziyan etmek ve bir sonrakini anlamaya engeldir. Aynı zamanda, zihninde tahakkuk ettirip kökleştirmedeği bu meselelerden bıkip usanmasını gerektirir ve bir daha o meselelere dönme arzusu gider, kısır görüşlü olur. Bu anlattığımız hususun ihmal edilmemesi gerekir.

Öğretmen gücü yettiği oranda, talebesine ilim öğrenmek ve anlayamadığı hususlara sabretmek, edepli olmak ve sıkıntıya sabretmek gibi konularda nasihatlerde bulunması gerekir. Bununla birlikte öğrencisini ilerletecek hususlara gayretli davranmalı ve önemli noktalarla işaret ederek terbiye edecek, edebini güzelleştirecek. Çünkü öğrencinin öğretmen üzerinde hakkı vardır. Şöyle ki, öğrenci kendine ve insanlara fayda verecek ilmi öğrenmeye yönelmiş bu hususta da öğretmene gelmiş-başkasına değil- ve öğretmenden alacağı ilim, öğretmenin yüküdür, talebe bunu koruyacak ve nemalandıracaktır. Bu yük/sermaye ile kazançlı işlerde bulunacaktır. Dolayısıyla, öğrenci öğretmenin hakiki bir çocuğu olmuş olacaktır ve onun gerçek mirasçısı...

“Bana katından bir veli ihsan eyle. Bana ve Yakup ehline mirasçı olacak.”(Meryem:6)

Kastedilen mana, ilim ve hikmet mirasıdır.

Öğrenci anlasa ya da anlamasa, öğretici olan kimse bu uğraşından dolayı ecir alacaktır. Şayet öğrenci, anlatılanı anlar, onunla kendisini ve başkalarını faydalandırırsa, öğretmen için, -bu faydalanma devam ettikçe- bitmez tükenmez bir ecir kapısı açılacaktır. İşte kendisi için yarışanların yarıştığı ticaret budur!

Bu ticaretin gelişmesi ve büyümesi için öğretmen kimsenin gayretli ve ciddi bir şekilde koşması gerekir. Çünkü bu kendi amelinden ve amelinin eserlerindedir.

Allah Teâla şöyle buyurmaktadır: 'Ölüleri biz diriltiriz. Takdim ettikleri ve eserlerini biz yazarız.'"(Yasin:12)

Takdim ettikleri, bilfiil kendilerinin yapageldikleri amelleridir. Eserleri ise, yaptıkları amellere terettüp eden maslahatlar ve faydalardır ya da bunların tam tersi. Hayatlarında ve vefatlarından sonra bu husus böyledir.

Öğrencinin her yolla rağbet ettirilmesi ve teşvik edilmesi gerekir. Dinç, dinamik olma yönünde ilerletilmesi ve bıktırılmaması lazım. Bu da ilmin türleri ve müfredatı bakımından anlamasına zor olan hususlara onun önüne sermemekle olur.

آداب الطالب

TALEBENİN EDEBİ

Öğrencinin hocasına saygı göstermesi, üstünlüğünü bilmesi ve güç yetirdiği oranda hocasına karşı edepli olması gerekir. Çünkü hocasının onun üzerinde genel ve özel olmak üzere hakları vardır.

حق العالم العام

HOCANIN GENEL HAKKI

Şüphe yok ki öğretici kimse/hoca talim vermesi ve fetvalarıyla insanlara faydalı olacak bir hazırlıkta bulunmuştur. Onun insanlar üzerindeki hakkı ihsan edenlerin hakkı gibidir. İnsanlara cahil kaldıkları hususları beyan edecek ve dini meselelerinde onlara irşat edecek bir kimseyi ihsan eden kimseden daha büyük ve faydalı bir ihsanda bulunan da olmamıştır. Çünkü böylece, gafil kaldıkları hususlarda insanlara bu kimse uyarıda bulunur, hayrın hâsıl olup şerrin yok olmasına sebep olur, dinin ve faydalı bilgilerin yayılmasında öncülük eder, muvahhidlere ve onlardan sonra gelecek olan nesillerine en faydalı olanı bırakır.

Şayet ilim olmasaydı insanlar karanlıklarda bocalayan hayvanlar gibi olurlardı. Çünkü ilim, kendisiyle – karanlıklarda- hidayet yolunun bulunduğuudur. Ve aynı

zamanda kalplerin, ruhların ve din ve dünyanın hayatıdır(kendisiyle hayat bulduğu esastır).

Bir ülke ki, eğer orada insanlara dinin meselelerini açıklayacak ve gayet zaruri bir şekilde kendilerine arız olan hususları beyan edecek bir kimseden mahrum olmuşsa, bu ülke –kendisinin olmaması sebebiyle- dünyalarına ve dinlerini zararın geleceği bir duruma düşmüş, zaruretleri ve maslahatlarını kendilerine izah edecek ehillerini kaybetmiştir.

İşte insanlara böyle faydalı kimseleri ihsan eden ve eser olarak bunları bırakan kimseler, nasıl olurda Müslüman kimse üzerine sevgisi ve yüksek tutulması, haklarına, hukuklarına riayet vacip olmaz?!

حق العالم الخاص

HOCANIN ÖZEL HAKKI

Öğretici kimsenin/hocanın talebesi üzerindeki özel hakkı, öğretmedeki hırsı ve talebesini en yüksek derecelere ulaştırma çabası ve gayretinden kaynaklanmaktadır. İnsanlara ilmi öğretip, onları terbiye eden, en kıymetli vakitlerini ve saf fikirlerini güç yetirebildikleri her yol ve vesileyle öğrencilere aktarma çabasında olan böylesi hocaların faydası onların anne ve babalarının faydasıyla kıyaslanmaz bile...

Maddi bir hediye ihsan eden kimsenin –ki bu hediye kullanılır sonra gider ve ondan eserde kalmaz- evet böyle bir kimsenin ihsanı çok büyük bir ihsan olarak addediliyorsa nasıl olur da, hayatta ve öldükten sonra eseri devam eden çeşitli, çok böylesi ilmi hediyelerin ihsanı hakkında o maddi hediyelerden daha düşük bir konum düşünülebilir?!

Böyle olduğu bilinince, hocanın talebesi üzerinde hakkı olduğu, saygı gösterilmesi gerektiği, onunla güzel bir edeple muamelede bulunulması, işaret ettiği yerde durulması, onun işaret ettiği ve tecrübe ile elde ettiği faydalı hususlardan dışarı çıkılmaması gibi hususlarda bilinmiş olur. Çünkü hoca ona faydalı olacak hususları, bunların elde edilmesi yollarını ondan ve diğer kimselerden daha iyi bilir.

احترام العالم

ALİM KİMSEYE İHTİRAM ETMEK

Önünde edepli bir şekilde oturur, ilmine ihtiyacı olduğunu izhar eder, yanında iken ve yanında olmadığı durumlarda ona dua eder. Ona bir fayda ithaf ettiğinde ya da bir müşkili, kapalı bir hususu izah ettiğinde daha önce bildiğini –eğer biliyorsa- belli etmez. Faydaya çok ihtiyacı olan kimse gibi, ona iyi bir şekilde kulak verir -bildiği hususlarda böyle yapar-, bilmediği hususlarda ise nasıl olur?! İşte bu nedenle, böyle bir edep dini olsun dünyevi olsun elde

edilecek faydalı bilgilerde hocaya karşı takınılması gereken bir edep olarak, güzel bulunmuştur.

العمل إذا أخطأ المعلم

**HOCA HATA ETTİĞİNDE NASIL
DAVRANILMALI?**

Öğretmen hata ettiğinde, öğrenci/talebe kimse yumuşak bir üslupla, içerisinde bulunulan makama uygun bir şekilde onu uyarır. "Sen hata ettin" ya da "bu mesele senin dediğin gibi değil" demez. Öğretmenin hatasını anlayacağı uygun bir ve ince bir ibareyle bunu yapar. Kalbini rahatsız edecek bir ibareyle gelmez. İşte bu, riayet edilmesi gereken haklarındandır. Doğruya ulaşmaya en çağırıcı zaten odur ancak edepsiz bir şekilde ve kalbi rahatsız eden bir tavırla hataya karşı reddiyede bulunmak doğruyu tasavvur edebilmesine ve onu kast edebilmesine engel olur.

الرجوع عن الخطأ

HATADAN DÖNMEK

Öğrenciye gerektiği gibi, öğretici kimseye de hata ettiği zaman hakka dönmesi gerekir. Hakkı söylediğinin dışında gördükten sonra, doğru olan ona dönmektir ve falanca ne der diye bir şeyin onu bu hakka dönüşten engellememesi gerekir.

Bu insafın ve hakka karşı alçakgönüllü olmanın bir alametidir. Vacip olup gerekli olan, ister büyük bir kimseden ister küçük bir kimseden gelsin –kimden gelirse gelsin- doğru olana tabi olmaktır.

Öğretici kimseye, hatalarına işaret edip onu uyararak, doğruya işaret eden -ki bunu onun cehalet üzere devam etmesini gidermek için yapar- bir öğrenci bahşetmesi, Allah'ın nimetlerindedir. Bundan dolayı Allah'a şükretmek gerekir sonra da Allah'ın eliyle onu nimet verdiği kimseye - öğrenci ya da başka birisine- teşekkür etmesi gerekir.

قول العالم : الله أعلم فيما لا يعلم

BİLMEDİĞİ BİR MESELE DE "ALLAHU ALEM, BİLMİYORUM" DEMESİ

Öğretici kimselere gerekli olanların en büyüğü, bilmedikleri bir konuda "bilmiyorum" ya da "Allah Teâla daha iyi bilir" demeleridir. Bu onların değerleri ve kıymetleriyle çakışan bir şey değildir. Bilakis onların kıymetlerini arttırır. Bununla onların, dinlerinde kemale erdiklerine ve gerçeği, doğru olanı arama çabasında olduklarına delil getirilir.

فوائد التوقف عما لا يعلم

BİLMEDİĞİ MESELELERDE TEVAKKUF ETMESİNİN FAYDALARI

Bunda birçok fayda vardır;

-Kendisine vacip olan budur,

-Tevakkuf edip "Allah daha iyi bilir" dediğinde, hızlı bir şekilde bu konunun cevabı kendi araştırmasından ya da buna şahit olan bir kimseden gelir. Öğrenci kimse, hocasının tevakkuf edip durduğunu görünce ciddileşir, gayret verir ve bu meselenin ilmini tahsil etmek için çıttihat eder ki böylece cevabı hocasına ithaf edebilsin, bu da ne güzel bir eserdir!

-Bilmediğı bir mesele de tevakkuf etmesi, sika (adaletli ve zabt) sahibi oluşuna, emanetine ve kavradığı meselelerdeki bilgisinin yakinine bir delil olur. Bilmediğı meselelerde konuşmadığına da bir delil olacağı için; konuştuğı meselelerde bilerek konuştuğunda dair bir kanı oluşur. Açık meseleler bile olsa bu böyledir...

-Öğrenciler, hocalarının bilmedikleri meselelerde tevakkuf edip konuşmadıklarını görünce bu onlar için bu güzel yola (tevakkuf yoluna) girmeleri için bir irşat ve bir eğitim olur. Ameller ve hallerde tabi olmak sözler de tabi olmaktan daha güçlüdür (yani ameli olarak öğretilen bir durum sadece söz ile nasihat etmekten daha etkilidir).

المناظرة بين المتعلمين

ÖĞRENCİLER ARASI MÜNAZARA

Bu istenilene yardımcı olan unsurlardan birisi de, öğretmenin öğrencilere münazara ve delilleri getirerek tartışma yolunu açmasıdır. Bunda da amacın tek bir amaç olması lazım. Bu amaç ise; delillerin sonucunda ortaya çıkan delille tercih edilen görüşlere tabi olmaktır.

Şayet öğretici kimse bu işi iki gözünün ve (öğrencilerin) gözleri arasına dikerse, onların fikirleri aydınlanır, burhanları ve nerelerden deliller getirilir bunu bilirler ve hakka-hakikatlere tabi olurlar. Temel amaç ise; hakkı bilmek ve hakka tabi olmaktır.

ذم التعصب

TAASSUBUN YERİLMESİ

Kişilere ve onların sözlerine körü körüne bağlanmaktan şiddetle sakınmak gerekir. Taassup ile kastettiğimiz, münazara da ya da araştırma da kendi söylediği veya yücelttiği bir kimsenin söylediği sözü desteklemeye çalışmaktır.

Taassup ihlası giderir/samimiyetsizleştirir, ilim bahçesini giderir, hakikatlere karşı kör eder, zarar verici düşmanlık ve kin kapısını açar nasıl ki bunun tam aksi olan

insaf; ilmin ziyneti, ihlasın adresi, nasihatleşmenin kendisi ve felahın anahtarıysa.

التحذير من طلب العلم للدنيا

İLİM TALEBESİNİN DÜŞÜK OLANLARA MEYLETMESİNDEN SAKINDIRILMASI

Sonra dikkat edilmesi ve sakınılması gereken bir husus daha vardır ki bu, ilim talebesinin kibir, riya, şöhret gibi bozuk ve kötü kasıtlardan, amaçlardan ve ilmi dünyevi olanlara, bir yerde liderliğe, makama gelmek için bir araç edinmekten uzak durması, sakınması gerekir. Çünkü bu hal, gerçekten ilmin ehli olan kimselerin hallerinden değildir.

Kim bir ilmi öğrenir de bunu, kötü amaçları için kullanırsa onun ahirette hiçbir nasibi yoktur!

العمل بالعلم

İLİMLE AMEL ETMEK

İlim ehline en gerekli hususlardan birisi de öğrenilen ve davet ettikleri ilmin kendi benliklerinde ahlak, amel ve başkalarına öğretilmesi şeklinde ittisaf etmesidir. Nitekim ilim ehli olan kimseler, güzel ahlakla ittisaf etmesi en gerekli ve layık olan kimselerdir. Ve aynı zamanda çirkin huylardan uzak durmaya da en gerekli ve layık kimselerdir.

Dış ve iç (zahiri ve batini) vacip olan amelleri yerine getirmeye ve haram olanları terk etmeye en evla kimseler de onlardır. Bunun sebebi onların başkalarının tahsil edemedikleri ilim ve marifetlerle ayırışmış olmalarıdır. Çünkü onlar insanlar için bir örneklerdir.

İnsanlar -isteseler de istemeseler de - bir çok meselelerinde alimlere uymak durumundadırlar. Çünkü onlara ilmin olmasıyla izale edilebilecek birçok itirazlar ve yaralayıcı fikirler uğramaktadır.

Ve yine Selef-i Salih öğrenilen ilimle amel ederek yeni bir ilim öğrenmeye yardım alıyorlardı. İlimle amel ettiği zaman bu ilim, istikrar bulur ve devam eder, büyür ve bereketleri çoğalır. İlimle ameli terk ettiği zaman ise; bu ilim ondan gider ya da bereketi yok olur.

İlmin ruhu ve kendisiyle hayat bulduğu temel esası, kendisiyle amel edilmesiyedir. Bu birçok şekilde zuhur eder, mesela, ahlakına yansması, başkalarına öğretmesi, nasihatçi olması... gibi...

Yardım ve başarı Yüce ve üstün olan Allah ile dir...

طريقة التعلیم

TALİM ETMENİN YOLU

Öğrenirken ya da öğretirken araştırma esnasında faydalı olan yola girilmesi gerekir. Öğretmen bir meseleyi

açıklamaya başladığında ve öğrencilerin zihinlerine –güç yetirebildiği ölçüde tabir ederek, örnek vererek, tasvir metodunu kullanarak ve yazdırarak -bu meseleyi ulaştırdığında, öğrenciler bu meseleyi iyice anlamadan diğer başka bir meseleye geçmez.

Öğretilmesi ve yerleştirmesi tam anlamıyla bitmemiş bir konudan öğrencileri diğer konulara geçirmez ta ki öğrenciler sağlamlaştırarak o meseleyi anlarlar.

Bir konuyu iyice öğrenmeden diğerine atlamak faydanın elde edilmesine –daha önce izah ettiğimiz üzere- engel olmaktadır.

تعاهد محفوظات المتعلمين

ÖĞRENCİLERİN NOTLARINI TERKAR ETMELERİ

Öğrencilerin notlarını ve elde ettikleri birikimleri gözden geçirmeleri, tekrar etmeleri ve imtihan edilerek dahi olsa zihinlerinde iyice yerleştirmesi gerekir. Müzakere etmeye, dersi tekrar etmeye ve müracaat etmeye teşvik edilmeleri gerekir.

Çünkü öğrenmek, ağaç dikmeye benzer. Ders işlemek, tekrar etmek ise bu ağacı sulamak ve zararları olanları ondan def etmek demektir. Bu da ağacın nema bulup, sürekli bir şekilde büyümesi içindir.

أدب الزمالة

ARKADAŞLIK ÂDÂBI

Öğrenciye hocasına saygı duyması ve ona karşı takınması gereken bazı edep kuralları olduğu gibi akranları ve arkadaşlarına takınması gereken edep kuralları vardır.

Kendiyle beraber ilim öğrenen arkadaşlarının üzerinde hakkı vardır. Hatta arkadaşların birbirleri üzerinde olan ve riayet edilmesi gereken haklarından daha fazladır onların hakları.

İlim yolunda arkadaşlık etmek birçok hakkı ve hukuku içerisinde toplamaktadır. Çünkü onların kardeşlik hakkı var, sohbet hakkı var, aynı hocadan ders alma, ona nispet edilme hakkı var. Öğrenciler bu hocanın çocukları konumundadır. Birbirlerine fayda vermeleri birer haktır.

Bu nedenle bilmeyen bir arkadaşına, ona kapalı kalan bir meseleyi açıklayarak, hayır ve iyilikte yardımlaşmaya teşvik ederek ve kendisine faydalı olacak hususun beyan ederek birbirlerine yardımcı olmaları –mümkün olduğu ve güç yetirdikleri ölçüde- gerekmektedir.

Berberce toplandıkları anlarında, eksik olanın kendisinden daha iyi konumda olandan eksikliklerini tamamlayacağı bir ganimet olarak bilmesi gerekir bu vakitleri. Bilen bilmeyene öğretir, faydalı meseleleri birbirlerine tarh ederler/alış verişte bulunurlar ve

himmelerini üzerinde yoğunlaştıkları mesele üzerine düğüm ederler.

مضار الاشتغال بالناس

İNSANLARLA İŞTİGAL ETMENİN ZARARLARI

İlim talebesi insanlarla uğraşmaktan, hallerini teftiş etmekten ve ayıplarını aramaktan uzak dursun ve sakınsın. Çünkü bu hazır olan bir günahdır. İlim ehlinin günah işlemesi diğer avam insanların işledikleri günahdan daha büyüktür. Çünkü diğer insanlar onları örnek almaktalar ve insanlarla meşgul olmak faydalı maslahatları, değerli vakitleri zayi eder, ilmin nurunu giderir.

القناعة باليسير

AZA KANAAT ETMEK

Bil ki; aza kanaat etmek ve maişette dengeli davranmak herkesten arzu edilen bir durumdur. Özellikle ilimle iştiğal edenlerden... Çünkü ilim, amelin tamamının ya da büyük bir kısmının vazifesidir. Ne zaman ki, dünyevi işler ve zaruretlerle çakışsa, -çakışma oranında- bir eksiklik hâsıl olur. Dünya işlerinin sınırlandırılmasında en büyük etkenlerden biriside, aza kanaat etmek ve dengeli davranmaktır. Ve (böylece) ilim talebesi, öğrenmesi gereken ilmüne yönelir.

بث العلم

İLMİN YAYILMASI

Öğretmen ve öğrencilerin adaplarından biriside, nasihat etmek ve faydalı ilimleri imkân nispetince yaymaktır. Hatta bir insan bir tek meseleyi öğrense sonra onu yaysa bu kendisi için ilminde bir bereket olur.

Çünkü ilmin meyvesi, insanların bu ilmi senden almasıdır. Kim ilmiyle cimri davranır, bencil olursa onun bedeninin ölümüyle ilmide ölür. Belki de o diri iken, o ilmi unuttur. Nasıl ki, ilmini yayması, bilmeyenlere anlatması ikinci bir hayat mesabesindedir, ilmini korur ve Allah da amelinin cinsine göre ona mükâfat verir.

تأليف القلوب

KALPLERİN BİRLEŞTİRİLMESİ

İster öğreticiler olsun ister öğrenciler, ilim ehline gerekli hususlardan biriside, kelimeleri birleştirici olmaları ve bunda da kalpleri birleştirici olmalarıdır. Şer ve düşmanlık, kin gibi sebepleri ortadan kaldırmaya karşı hırslı olmaları gerekir. Bu meseleyi gözlerinin arasına iyice yerleştirmeleri gerekir.

Her yolla bu asla ulaşmaya koşarlar, çünkü arzu edilen birdir, kasıt birdir, maslahat müşterektir... Bunu –ilim

ehlinden kim olursa olsun- sevgiyle gerçekleştirmek için uğraş vermelidir.

İlimde bir ayağı ya da uğraşısı olan kimseler; zararlı amaçların kendilerini ele geçirip onları bu arzu edilen yüce amaçtan engellemesine izin vermemeleri gerekir.

Birbirlerini severler, birbirlerini savunurlar, hak yoldan inhiraf edenlere nasihat ederler. Birleşmenin ve sevginin zıddına çağırın cüz'i meselelerde tartışmayı kelimelerin birleştirilmesi olan kulli meselelerin önüne geçirmezler.

Avamdan ya da diğer ilmin düşmanı kimselerin, ilim ehli arasında bozgunculuğu yaymasına ve ortak olan kelimelerini dağıtmasına izin vermezler.

من فوائد الائتلاف

BİRLİK OLMANIN FAYDALARI

Bu yüce olan amacın gerçekleştirilmesinde sayılamayacak kadar birçok fayda ve yarar vardır. Şayet hiçbir fayda değil de sadece, Şâri (Allah Subhanehu ve Teâlâ)'nın her yolla teşvik ettiği dinin kendisinin olması olsaydı, bu bile yeterdi.

Bunu gerçekleştiren kimselerin en büyüğü, bunun (dinin, ilmin) ehli olan kimselerdir. Ve bu ihlase ve din için feda olmaya en büyük delillerdendir. Ki bu ikisi dinin

ruhudur, çemberin kutbudur. Bununla kul, Kitap ve Sünnette –burada konunun alamayacağı kadar çok-kendileri hakkında övgülerin varit olduğu gerçek ilmin ehlerinden olur.

Ve bunda aynı zamanda, ilmin çoğaltılması, ona ulaşma yollarının genişletilmesi vardır. İlim ehlinin yolları bir olursa, böylece birbirlerinde faydalanmak ve birbirlerine-bilmedikleri hususları- öğretmek mümkün olur. Ama birlerinden ayrı köşelerde, inhiraf etmiş bir şekilde olurlarsa, faydaları kesilir, yerini zıddına alır. Yani, buğz etme, taassup, her gurubun diğer gurubun ayıplarını ve kusurlarını teftiş etmesi, yaralamak için tevessül etmesi gibi durumları hasil olur. Bütün bunlar dine ve akla zıt şeylerdir. Bunlar aynı zamanda Selef-i Salih'in üzerinde bulunduğu duruma aykırıdır ne var ki cahil kimse bunu dinden zannetmektedir.

Allah'ın kendisini muvaffak kıldığı kimseyi;

Allah'a onu tevhid edip birleyerek, zahiri(azaların ameli) ve batini(kalbin ameli) Allah'a olan kulluk görevini yerine getirir ve bunda da ihlaslı ve ecrini Allah'tan bekler bir vaziyette nasihatli olarak görürsün...

Bu kimseyi, Allah'ın kitabına –kitabın kendisine ve içinde barındırdıklarına- iman eder, onu, onunla ilgili olan ve ondan dallanıp budaklanan şariat ilimlerini öğrenmeye yönelir bir şekilde nasihatli görürsün...

Bu kimseyi, Rasul (Sallallahu aleyhi ve sellem)'e ve onun dinin asıllarından ve dallarından getirdiklerine iman

ederek, Onun sevgisini Allah'a olan sevgiden sonra herkesin sevgisinin önüne geçirerek, şeriatın zahir ve batın hallerinde ona ittiba ederek nasihatli görürsün...

Bu kimseyi, Müslümanların imamlarına, yöneticilerinden âlimlerine ve liderlerine iyilik sevgisi besleyerek, söz ve amelde onlara yardımcı olduğunu, tebanın sevgiyle onlara itaatte birleşmesinde ve onlara zarar verici muhalefette bulunmalarına engel olarak yardımcı olmasında nasihatli görürsün..

Bu kimseyi, Müslümanların tamamına, kendi nefsi için sevdiklerini onlar için sever olarak ve kendi nefsi için kerih gördüklerini onlar içinde kerih görür bir halde mümkün olduğu derecede onlara her hayrı ulaştırır bir şekilde nasihatli görürsün...

Dışı içini doğrular, sözleri amellerini doğrular, bu büyük esasa ve dosdoğru yola davet eder...

Allah Teâlâ'dan bizleri kendi sevgisiyle, sevdiği kimsenin sevgisiyle ve sevgisine ulaştıran amellere muvaffak kılmasıyla rızıklandırmasını isteriz... Katından bizlere bir rahmet bahşetmesini dileriz...

Şüphe yok ki Allah, Vehhab'tır...

Salât ve selam da Rasul Muhammed (aleyhisselam)'adır...¹

¹ Hicri 1437 yılında tercümesi tamamlanmıştır, Allah'a hamd olsun.

{ عوائق الطلب }

شيخ عبد السلام بن برجس آل عبد الكريم

{ من آداب المعلمين والمتعلمين }

شيخ عبدالرحمن بن ناصر السعدي